

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Andra Kammaren. N:o 25.

Lördagen den 29 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 i denna månad.

§ 2.

Föredrogs och bordlades för andra gången Stats-Utskottets Utlåtande N:o 15 a.

§ 3.

Till afgörande företogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtande till Stockholms stad af en del utaf den under Djurgården lydande mark.

I detta utlåtande hade Utskottet med anledning af Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hemställt att Riksdagen måtte för sin del medgifva, att den ifrågasatta upplåtelsen af mark från Djurgården till Stockholms stad finge ega rum under vissa förutsättningar och vilkor, hvaribland föreskrifvits, att staden för den mark, hvartill staden undfinge eganderätt, erlade lösen, så ock ersättning för intrång och skada, allt med belopp, som borde bestämmas i den ordning nådiga förordningen den 14 April 1866 angående jords och lägenhets afstående för allmänt behof stadgade, och skulle denna lösen och ersättning ingå till Statskontoret för att derstädes förvaltas såsom särskild fond, hvilkens årliga ränta skulle öfverlemnas till Djurgårdskassan, att för kassans ändamål användas.

*Angående
upplåtande
till Stock-
holms stad af
en del af den
till Djurgår-
den hörande
mark.*

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Stats-Utskottet har i sin hemställan, sista punkten å sid. 6 i betänkandet, föreslagit den afvikelse från Kongl. Maj:ts proposition, att den lösen och ersättning, som Stockholms stad skall utgifva för den mark, hvartill staden får

Angående
upplåtande
till Stock-
holms stad af
en del af den
till Djurgår-
den hörande
mark.
(Forts.)

eganderätt, skall ingå, icke, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, till Djurgårdskassan, utan till Statskontoret, för att derstädes förvaltas såsom en särskild fond, hvaraf Djurgårdskassan sedan skall erhålla räntan. Mot denna förändring, för så vidt den angår sjelfva löseskillingen, har jag icke något att erinra, då Djurgårdskassan erhåller trygghet för att bekomma afkastningen af fonden. Men Stats-Utskottet har utsträckt förändringen äfven till den ersättning för skada och intrång, som expropriationsnämnden möjligen kan ålägga Stockholms stad att utgifva för öfverlåtelsen af marken. Af denna mark, som utgör mellan 5 och 6 tunnland, disponeras för närvarande af boställsinnehafvare mellan 3 och 4 tunnland; en del af intendenten vid Kongl. Djurgården och en annan del af kronojägaren vid Lilljans. Om nu expropriationsnämnden tillerkänna boställsinnehafvarne personligen någon ersättning för den skada och det intrång, de lida genom mistning af denna jord, så kunna de väl icke vara belättna med att endast erhålla räntan på detta ersättningsbelopp. Om t. ex. ersättningen skulle bestämmas till 1000 kronor, kunna de icke nöja sig endast med räntan derå, eller 50 kronor, utan de borde väl ega rätt att utfå det kapital, som expropriationsnämnden tillerkänt dem. Det synes mig därför, som om i denna punkt borde vidtagas den ändring, att å fjerde raden nedifrån orden *och ersättning* finge utgå.

En liknande ändring har redan inom Första Kammaren blifvit föreslagen och bifallen.

Herr O. B. Olsson: Utskottet har icke bifallit Kongl. Maj:ts proposition derutinnan, att Utskottet, då expropriationssumman på den jord, som skulle för Stockholms stads räkning exproprieras, antagligen kommer att uppgå till ett stort belopp, ansett icke lämpligt, att denna summa öfverlemnades till Djurgårdskassan, utan ställes under Statskontorets förvaltning. Herr Civilministern har icke haft något emot denna förändring i propositionen. Jag skall villigt medgifva, att det berott på ett förbiseende, att dervid icke undantag gjorts i afseende på skadeersättningar, utan föreslagits, att äfven denna del skulle ingå till Statskontoret och der förvaltas; och då jag för min del icke har något att erinra emot den ändring i klämman till Utskottets förslag, som Civilministern redan formulerat och som jag hör Första Kammaren bifallit, så tager jag mig friheten hemställa att Andra Kammaren ville bifalla en sådan förändring.

Vidare anfördes ej. Efter af Herr Talmannen gifna propositioner biföll Kammaren Utskottets hemställan med den förändring deri, som af Herr O. B. Olsson under öfverläggningen föreslagits.

§ 4.

Angående
utredning
rörande den
högre under-
visningen för
qvinlig ung-
dom.

Härefter förekom till behandling Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 7, i samlingen N:o 17, i anledning af Första Kammarens beslut rörande de enskilda högre skolorna för qvinlig ungdom.

Utskottet hade i förevarande utlåtande föreslagit, att Andra Kam-maren måtte biträda Första Kammarens i ämnet fattade beslut, hvilket afsåg, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla "om en utredning, dels huru undervisningen i de enskilda högre skolorna för qvinlig ungdom för närvarande bedrifves och de resultat, som derigenom hittills vunnits, dels ock huru denna undervisning enligt hittills vunnun erfarenhet lämpligast bör ordnas och af staten, der behovet så fordrar, understödjas, samt att Kongl. Maj:t täcktes derefter till Riksdagen aflåta proposition i ämnet".

Vid föredragning af detta ärende anförde:

Herr Hedin: Jag vet icke, Herr Talman, huruvida det är alldeles absolut exempellöst, men är viss om, att det åtminstone är mycket sällsynt, att Riksdagen till Kongl. Maj:t aflåter en skrivelse efter en så ytterst lättvindig behandling af ett ärende, som den, hvilken kommit den förevarande frågan till del. Två Utskott, ett i Första och ett i Andra Kam-maren, hafva visserligen behandlat ärendet, men om beskaffenheten af denna behandling kan man döma redan deraf, att intetdera af dessa Utskott observerat, att den motionärens hemställan, som Utskottet tillstyrkt Riksdagen att afsända till Kongl. Maj:t, innehåller en grof språklig omening. Märk, att, om Andra Kam-maren bifaller Första Kam-marens beslut, kunna Kanslideputerade icke ega rätt att ändra ett enda ord i beslutet.

Hvad sjelfva saken angår, så är vidare att märka, att intetdera Utskottet har åt frågans beskaffenhet egnat den allra ringaste belysning. Andra Kam-marens Tillfälliga Utskott åberopar Första Kam-marens Tillfälliga Utskotts motivering, och Första Kam-marens Tillfälliga Utskott har ingenting annat gjort än korteligen refererat hvad motionären anför. Och hvad har då motionären anført? Han har åberopat till stöd för sin framställning ett Stats-Utskottets utlåtande vid förliden riksdag, som dock icke innehåller något stöd för hvad han föreslagit. Han påstår, att Utskottet år 1883 yttrade om hans då väckta motion rörande ökning af anslaget för flickskolor, att, "huru riktig och gagnelig den i allt mera ökadtt mått understödda institutionen än vore att anse, det dock icke kunde vara välbetänkt att, innan noggrann erfarenhet vunnits om de resultat, den frambragt, låta densamma i obegränsad utsträckning tillväxa", o. s. v. Nu förhåller det sig emellertid så, att detta har Stats-Utskottet vid 1883 års riksdag icke yttrat såsom sin egen tanke eller i sitt eget namn, utan har Stats-Utskottet blott anført, blott refererat hvad i båda Kam-marne vid 1882 års riksdag yttrades såsom skäl mot motionärens då föreliggande förslag till höjande af anslaget till flickskolorna utöfver hvad Kongl. Maj:t då hade begärt.

Vidare påstår motionären, att Stats-Utskottet 1883 "ifrågasatt" en "utredning" rörande flickskolorna och "angifvit" syftet för en sådan utredning. Verkliga förhållandet är, att Stats-Utskottet 1883 icke med ett enda ord ifrågasatt någon utredning eller angifvit "syftet" för den samma.

Sådan är den belysning ämnet fått efter att hafva blifvit behandladt af ett Första Kam-marens och ett Andra Kam-marens Tillfälliga

*Angående
utredning
rörande den
högre under-
visningen för
qvinlig ung-
dom.*

(Forts.)

Angående utredning rörande den högre undervisningen för qvinlig ungdom.
(Forts.)

Utskott. Nu ifrågasättes att ingå till Kongl. Maj:t med en anhållan om en proposition, der Kongl. Maj:t skulle föreslå på hvad sätt hädanefter staten skulle ingripa i ordnandet af den högre undervisningen för qvinlig ungdom och under hvilka förutsättningar understöd af statsmedel skulle densamma lemnas. Konseqvenserna af ett sådant förslag om statens ingripande i ordnandet af denna undervisning behöfver jag naturligtvis icke nämna.

Det kan emellertid vara skäl att taga i betraktande, på hvad sätt hittills hushållats med de statsmedel, som lemnats till den högre undervisningen i landet. Vi hafva nyss fått underrättelse om, att Kongl. Maj:t vägrat tillträde till ett elementarläroverk för inträdessökande flickor. Sådant lär ock hafva skett några gånger förut. Deremot skall det hafva händt, att flickor fått följa undervisningen, då Kongl. Maj:ts tillstånd icke söchts. Mig synes, att, innan man ifrågasätter att höja budgeten för understödjande af flickundervisningen, man borde tillse, att de penningar, som nu gifvas ut för undervisningsändamål, blifva bättre användbara än hvad nu är förhållandet. På den hittillsvarande hushållningen med dessa medel skall jag be att få anföra några exempel.

Vi hafva 9 enklassiga pedagogier. Antalet lärjungar förra hösten var i medeltal 17, men i Falkenberg var antalet blott 8, i Ulricehamn 10, i Mariefred 10. Hvad kostar då hvarje pojke i ett sådant läroverk, som det förstnämnda? Staten utgifver för pedagogien i Falkenberg 1,723 kronor; således kostar hvarje pojke der 215 kronor. Vi hafva 9 tvåklassiga pedagogier. Vid dem var medeltalet lärjungar förliden höst 25; men i Hedemora var antalet endast 9 och i Hjo 15. För pedagogien i Hedemora utgifver staten 6,244 kronor, d. v. s. hvarje pojkes undervisning kostar der 693 kronor. Vi hafva 19 treklassiga läroverk. Vid dem var medeltalet lärjungar 36. I Marstrand och Sölvesborg var antalet 18, i Vimmerby 20 o. s. v. För läroverket i Marstrand utgifves af staten ett belopp af 10,375 kronor; hvarje elev kostade således staten 576 kronor. Vi hafva 23 femklassiga elementarläroverk. Vid dem var medeltalet lärjungar 109, men i femton af dessa läroverk var antalet under 100, i elfva af de femton under 90; i Enköping blott 52. Enköpings läroverk kostade 22,569 kronor och hvarje pojke således 434 kronor. I 35 högre läroverk har antalet lärjungar i medeltal under höstterminen 1883 varit 327. Men i Strengnäs var antalet endast 111 eller hälften af antalet i det nordligt belägna Umeå, som hade 222; endast det ännu nordligare Luleå hade ett mindre antal eller 91.

Staten utgif af för läroverket i Strengnäs 54,842 kronor och hvarje lärjunges undervisning kostade således 494 kronor. Nu hafva statsrevisorerna i sin sista berättelse öfver statsverkets tillstånd uppgifvit, att medelkostnaden för hvarje lärjunge vid de allmänna läroverken år 1881 var 179 kronor 87 öre. Hvad statistiska medeltal betyda, det får man god anledning att besinna, när man med det anförda medeltalet 179 kronor 87 öre sammanställer de nyss meddelade uppgifterna, enligt hvilka vi hafva enklassiga pedagogier, der kostnaden uppgår till 215 kronor, tvåklassiga, der den är 693 kronor, treklassiga läroverk, der den är 576 kronor, femklassiga, der den är 434 kronor

och fullständiga der den är 494 kronor för hvarje lärjunge. Jag hemställer derföre, Herr Talman, huruvida det icke kan vara skäl att, innan man ökar budgeten för den högre undervisningen, först försöka något bättre använda de betydliga summor, som till denna undervisning redan äro anslagna, genom att våra elementarläroverk för gossar upplåtas äfven för flickor, som eftersträfvat en högre bildning och söka inträde der.

Om nu Riksdagen skulle bifalla en skrifvelse, sådan som det Tillfälliga Utskottet föreslagit, har man följaktligen att från Kongl. Maj:t förvänta en proposition, icke blott, såsom hittills, om understöd åt flickskolor, utan äfven om statens ingripande i flickskolornas ordnande, med de konsekvenser, som deraf vore en följd. Jag föreställer mig, att det vore bättre att tills vidare inskränka sin anhållan hos Kongl. Maj:t derhän, att Kongl. Maj:t täcktes låta åstadkomma en utredning om flickundervisningens beskaffenhet, och till hvilka resultat den hittills ledt.

Derefter kunde man i ro och fred begrunda den och se till hvad som vore att göra. Bifaller man förslaget i dess helhet, skall följden bli för den, såsom hittills varit häfdvunnen praxis, att Kongl. Maj:t öfverlemnar ärendet åt en komité, som afgifver sitt betänkande i saken, hvilket betänkande antagligen magasineras, för att sedan utdelas till Riksdagens ledamöter i samma ögonblick, då Kongl. Maj:t finner för godt att afgifva proposition i ämnet. Då, under en för andra ärendens skull knapp tid, hinner man icke sätta sig in i frågan. Så har det gått förut. Vid 1866 års riksdag beslöts en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag rörande flickundervisningen. Kongl. Maj:t tillsatte en komité. Denna komité afgaf sitt utlåtande redan år 1868, men till Riksdagens kännedom kom det först 1873 tillsammans med den Kongl. propositionen. Då hade man icke tid att studera denna fråga närmare. Man hade icke heller tid att förbättra Kongl. Maj:ts i alla afseenden misslyckade proposition, utan det enda man kunde göra var att förkasta densamma. Om man deremot hos Kongl. Maj:t anhåller om en utredning af denna sak, och att, sedan utredningen skett, resultatet deraf måtte för Riksdagen framläggas, kommer naturligtvis denna undersökning sedermera att dryftas på skolmöten, i skolläraforeningar och i pressen på det sätt, att slutligen meningarne mognade om rätta sättet att ordna undervisningen för flickor, och derefter kan man tids nog få en Kongl. proposition om anslag.

Med anledning häraf tager jag mig friheten anhålla om den ändring i Utskottets utlåtande, att Andra Kammaren för sin del beslutar, "att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka huru undervisningen i de enskilda högre skolorna för kvinlig ungdom bedrifves, och hvilka resultat af densamma hittills vunnits, samt derefter för Riksdagen framlägga de upplysningar som genom undersökningen erhållits."

Herr Abr. Rundbäck: Herr Talman! Mine herrar! Den föregående talaren har klandrat så väl Första som Andra Kammarens

*Angående
utredning
rörande den
högre under-
visningen för
kvinlig ung-
dom.
(Forts.)*

Angående
utredning
rörande den
högre under-
visningen för
qvinlig ung-
dom.
(Forts.)

Tillfälliga Utskott för det de skulle hafva för knapphändigt behandlat motionen, i det de blott hänvisat till de skäl, som förut i motionen framlagts. Detta klander torde emellertid vara alldeles obefogadt. Motionärer hafva någon gång framlagt mycket koncisa skäl, såsom till exempel nu är fallet. Motionären har påpekat, hurusom Riksdagen gång efter annan uttalat sig om den qvinliga undervisningens vigt och betydelse för samhället och om vigten deraf, att understöd lemnas för befordrande af denna angelägenhet. Vidare har han visat, att Riksdagen börjat med att lemna ett understöd till flickundervisningen af trettio tusen kronor och att denna siffra gång efter gång ökats, till dess man kommit till det belopp, hvarmed anslaget nu utgår. Men behovet kräfver ännu ytterligare anslag, hvilka Riksdagen på senare åren icke velat ingå på att bevilja, förrän den fått närmare kännedom dels om sättet för undervisningens bedrivande och om hvad resultat denna lemnat, dels ock på hvad sätt sjelfva undervisningen lämpligast kan understödjas. Detta synes mig också vara ett så enkelt och lämpligt sätt att gå till väga, att man icke behöfver spilla många ord på saken, utan allenast åberopa det såsom skäl för den äskade utredningen, och detta så mycket mer som en dylik fråga nu åter föreligger i Stats-Utskottet och Utskottet väl är i behof af en sådan utredning, innan Utskottet fattar beslut i ärendet.

Skulle frågan nu emellertid undauskjutas, såsom afsigten förmodligen är, ehuru ett sådant yrkande ännu icke blifvit framställt, så skulle följderna deraf blifva, att denna Kammare komme att stanna i ett annat beslut än Första Kammaren, att frågan än en gång komme till Första Kammaren och sen hit igen, samt att sålunda en lång tid ginge åt, innan ärendet kunde afgöras af Stats-Utskottet, som icke kunde veta, hvad Riksdagen egentligen tänkte om frågan. Af sådan anledning tycker jag, att det vore simplast och bäst att skänka bifall åt hvad som här föreslagits, i synnerhet som Herr Hedins förslag i väsentliga delar icke skiljer sig derifrån. Hvad han för öfrigt inblandat om den menliga undervisningen vid våra läroverk, det hör icke hit utan tillhör den i verksamhet varande skolkomitén, och dess blifvande utlåtande lärer nog en annan gång blifva föremål för diskussion.

Jag anhåller för den skull om bifall till Utskottets på enkla och naturliga skäl grundade betänkande.

Herr Hedin: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att mitt förslag i sjelfva verket *väsentligen* skiljer sig från Utskottets, ty genom att antaga Utskottets förslag har Riksdagen bundit sig, i det Riksdagen derigenom förklarar, att den vill ingripa i organisationen af de enskilda högre skolorna för qvinlig ungdom, och derigenom äfven åtagit sig att bära de pekuniära konsekvenserna af ett sådant ingripande.

Vidare ber jag att få erinra derom, att den talare, som nyss hade ordet, icke måtte hört hvad jag anfört, efter som han sade, att Stats-Utskottet ifrågasatt en utredning i detta ämne. Detta är nemligen, såsom jag nyss påpekade, icke sant; 1883 års Stats-Utskott har icke ens antydtt att en sådan utredning vore behöflig.

Slutligen måste jag ock mot samme talare anmärka, att, då man

nu begär, att Kongl. Maj:t framdeles skall komma fram med ett förslag om sättet för understödjande af högre skolor för qvinlig ungdom, det ej är möjligt att inse, hvad Stats-Utskottet i år skall hafva för gagn och ledning af att Utskottets utlåtande blefve skyndsamligen antaget i oförändradt skick.

Jag vidhåller det af mig nyss framställda yrkandet.

Härmed var öfverläggningen slutad. Sedan Herr Talmannen framställt propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, blef det af Herr Hedin under öfverläggningen framlagda förslag af Kammaren bifallet, i följd hvaraf Andra Kammaren för sin del beslutat "att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka, huru undervisningen i de enskilda högre skolorna för qvinlig ungdom bedrives och hvilka resultat af densamma hittills vunnits, samt derefter för Riksdagen framlägga de upplysningar, som genom undersökningen erhållits".

Och som Första Kammarens i ämnet fattade beslut således icke blifvit oförändradt antaget, skulle ärendet, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen till Första Kammaren återlemnas för förnyad ompröfning.

§ 5.

Företogs till handläggning Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 8, (i samlingen N:o 18), i anledning af väckt förslag om utfärdande af en författning i syfte att bereda tillfälle för icke kyrko- eller mantalsskrifven person att styrka, huruvida han är i fortfarande åtnjutande af medborgerligt förtroende.

Sedan Herr *O. N. Wagenius* i afgifven motion, N:o 115, föreslagit att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande af en förordning, som stadgar, huru en person, som af någon anledning under någon längre tid ej varit hvarken kyrko- eller mantalsskrifven någonstädes, må kunna visa, huruvida han under tiden förverkat eller bibehållit medborgerligt förtroende, hemställde Utskottet i förevarande utlåtande, att motionen måtte lemnas utan afseende.

I fråga härom anförde:

Herr *Wagenius*: För oss prester, som äro ledamöter i Riksdagen, är det nog godt och väl, att vi fått veta den väg vi skola gå för att få reda på, om en person eger medborgerligt förtroende eller icke. Dock kan jag icke vara nöjd med det slut, hvartil Utskottet kommit, emedan alla öfriga prester i riket och församlingarne äro i okunnighet om, huru de skola få ljus i denna sak. Cirkuläret af den 18 December 1879 är staldt till underdomstolarne i riket och, såsom herrarne veta, står det icke på dessa författningar antecknad, att de skola uppläsa från predikstolen. Följden blifver naturligtvis den, att förordningar, som äro ställda till vissa myndigheter, blifva för den stora allmänheten okända. Å presternas vägnar får jag säga, att, då vi få dessa luntor af Svensk Författningssamling oss tillsända, så gallra vi med synnerlig lättnad ut allt, på hvilket det icke finnes antecknad att det skall i kyrkan uppläsa. Allt det öfriga blifver därför för

Angående utredning rörande den högre undervisningen för qvinlig ungdom.
(Forts.)

Angående lagbestämmelser i syfte att icke kyrko- eller mantalsskrifven person må beredas tillfälle styrka, huruvida han fortfarande är i åtnjutande af medborgerligt förtroende.

Angående lagbestäm-
melser i syfte
att icke
kyrko- eller
mantalsskrif-
ven person
må beredas
tillfälle styr-
ka, huruvida
han fortfa-
rande är i åt-
njutande af
medborgerligt
förtroende.

(Forts.)

presterna obekant. Jag skulle derföre önska, att Riksdagen ville ingå till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes genom ett cirkulär underrätta rikets presterskap och församlingar om, hvarest de skola få svar på den frågan, inför hvilken man så ofta står villrådig, huru en person, som icke varit mantalsskrifven, skall kunna visa, om han eger medborgerligt förtroende eller icke. Det vore helt enkelt icke något annat, än att Kongl. Maj:t genom ett cirkulär fäste uppmärksamheten på, att det i detta fall funnes en statistik upprättad inom Justitie-departementet, och att man genom att sätta sig i förbindelse med detta departement kan få svar på den frågan, huruvida en okänd person har blifvit tilltalad eller dömd för någon-förbrytelse, hvarigenom han beröfvats sitt medborgerliga förtroende.

Jag anhåller fortfarande om proposition på det yrkande, att Riksdagen ville till Kongl. Maj:t ingå med en anhållan om, att dessa oegentligheter utjemnades, och att Kongl. Maj:t genom ett cirkulär ville underrätta rikets presterskap och församlingar, huruvida en sådan person är vanfrenjdad eller icke.

Herr P. M. Larsson: Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till hvad Utskottet här föreslagit.

Jag anser nemligen den utredning, som Utskottet i denna fråga lemnat, vara så tydlig och klar, att något vidare derom icke torde vara att säga.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 6.

Likaledes bifölls Konstitutions-Utskottets härefter föredragna Ut-låtande N:o 4, i anledning af väckt motion om införande i Riksdagens Kamrar af öppen omröstning.

§ 7.

Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.

Vidare företogs till afgörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 13 b. angående åtskilliga rörande de Kongl. teatrarne framställda förslag.

Mom. a)

I den till innevarande Riksdag aflåtna Kongl. propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kongl. Maj:t under sjunde hufvudtiteln i 22 punkten föreslagit: att Riksdagen måtte *dels* medgifva, att de Kongl. teatrarne verksamhet finge fortgå å så väl den stora som den dramatiska teatern under tre spelår, räknadt från den 1 nästkommande Juli, *dels ock* för de Kongl. teatrarne för spelåret 1884—1885, utöfver det å ordinarie stat uppförda anslag af 60,000 kronor, anvisa å extra stat ett anslag af 40,000 kronor.

I en inom Andra Kammaren af Herr *Johan Anderson* i Tenhult väckt motion (N:o 117) hade vidare på anförda skäl föreslagits, att

Riksdagen ville besluta, att efter innevarande spelårs slut inga statens medel finge användas till några teatrar, och att den dramatiska teatern, på sätt Riksdagen förra året beslutat, skall försäljas, och den stora teaterns hus för statens andra ändamål användas.

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Med anledning häraf hemställde Utskottet under förevarande moment, att Riksdagen måtte under vilkor, att Stockholms stad under tre år från den 1 Juli 1884 med ett belopp af 50,000 kronor om året deltog i kostnaden för de Kongl. teatrarnes verksamhet, *dels* medgifva, att teatrarnes verksamhet å så väl den stora som den dramatiska teatern finge fortgå i tre spelår, räknadt från den 1 Juli 1884, *dels* för sådant ändamål uppföra till oförändradt belopp det till Kongl. teatern i nu gällande riksstat anvisade ordinarie anslaget å 60,000 kronor, *dels ock* på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts begäran om anslag å extra stat för 1885 till de Kongl. teatrarne, att till Kongl. Maj:ts förfogande ställdes ett kreditiv å högst 15,000 kronor, att användas endast i den mån anslaget å ordinarie stat samt Hans Maj:t Konungens bidrag till teatrarne tillika med Stockholms stads tillskott och teatrarnes öfriga inkomster icke förslogo till bestridande af teatrarnes utgifter; dock med vilkor jemväl, att statsmedel utöfver sålunda bestämda anslag icke måtte för de Kongl. teatrarne användas.

Emot denna Utskottets hemställan hade inom Utskottet reservationer afgifvits af Herrar Grefve *S. Lagerberg* och *C. E. Casparsson*, hvilka yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag;

af Herr *R. Törneblad*, i afseende å vilkoren för anslagens utgående; samt af Herr *J. Anderson* i Tenhult, hvilken yrkat, att Riksdagen måtte *dels* medgifva, att teatrarnes verksamhet å så väl den stora som dramatiska teatern får fortgå i tre spelår, räknadt från den 1 Juli 1884, *dels* för sådant ändamål å ordinarie stat för år 1885 uppföra 50,000 kronor med vilkor att Stockholms stad eller andra, som af teatrarnes bibehållande i hufvudstaden ega intresse, bekosta hvad som utöfver ofvannämnda 50,000 kronor kan varda för teatrarne behöfligt, och med ytterligare vilkor, att statsmedel derutöfver icke må för de Kongl. teatrarne användas.

Sedan Utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Ekenman: Onekligen lärer den föreställning hysas af många, att teatern bör betraktas såsom en härd för moralisk pestsmitta; således såsom någonting ondt, som borde stäffas och alldeles icke understödjas af statsmakten. Det torde därför icke få anses alldeles otillbörligt att, då fråga om ordnande af nationalteatrarne och deras verksamhet nu förekommer, äfven något litet beröra teatern och den dramatiska konsten i allmänhet.

Den dramatisk-lyrisk konstens uppgift är ju, såsom vi alla veta, att gifva färg och lif åt dramatiska författares och tonsättares arbeten. Det är på sätt och vis, kan man säga, en framställning af levande tafflor inom scenens stora ram. Om dessa tafflor icke hafva den varaktighet, som produkterna af målarekonsten, hvilka äro fasta på duken, så ega de deremot ett annat stort företräde, nemligen det, att de äro verkligt levande. Man kan väl icke med rimligt skäl

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

påstå, att en konst, som har denna uppgift, är omoralisk eller låg i och för sig, och jag vågar påstå, att man har lika liten rätt att säga att denna konst blir omoralisk derföre, att den i vissa hänseenden och på vissa teatrar kommit i ett origtigt läge. Den omständigheten att teatrar af 3:je eller 4:de och 5:te ordningen understundom gifva teaterpjäser, som icke äro förenliga med en sträng moral, eller att framställningen på sina ställen med rätta icke anses passande, kan icke bryta stafven öfver den dramatiska konsten, lika så litet som den omständigheten att en målare, äfven med stor talang, hvilket ju mer än en gång skett, lånar sin pensel till omoraliska och opassande framställningar kan förringa eller upphäfva målarekonstens höga betydelse. När förhållandet nu är sådant, kan jag i sammanhang med dessa allmänna förutsättningar icke undertrycka den meningen, att det skulle vara synnerligt önskvärdt, om man sökte något korrigera den missuppfattning, som gjort sig gällande rörande teatrarne och den dramatiska konstens betydelse, så att man icke vidare finge höra sammanblandas den stora konst, under hvars utöfning en Jenny Lind, en Kristina Nilsson skapat sitt verldsrykte, deraf äran äfven återfallit å det land som fostrat dem, med de skäliga låga konsterna, som framställas af kringvandrande gycklare eller med dem i okunnighet om konstens väsende och betydelse jemnbördige.

Då jag nu går den föreliggande frågan närmare in på lifvet, ber jag få lemna mitt varma erkännande till Stats-Utskottet för det välvilliga bemötande, som Utskottet skänkt densamma. Stats-Utskottet har, såsom betänkandet utvisar, ansett det af Kongl. Maj:t begärda anslag vara för teatrarne mer än väl erforderligt. Men jag kan dock icke instämma i det slut, hvartill Utskottet kommit. Utskottet hemställer nemligen uti den föredragna punkten att det af Utskottet förordade statsanslaget måtte beviljas under vilkor, att Stockholms stad deltagar under tre år med ett belopp af 50,000 kronor om året i kostnaden för teatrarne verksamhet. Nu är jag visserligen ense med Utskottet deri, att det skulle vara mycket riktigt och mycket lämpligt, om Stockholms stad deltog i understödjandet af den nationalteater, som finnes derinom. Stockholms stads fördelar af teatrarne äro nemligen af den beskaffenhet, att staden otvifvelaktigt bör bidraga till teatrarne underhåll. Dessa fördelar bestå icke allenast deri, att Stockholms stads invånare lättare än andra kunna njuta af de föreställningar, som ega rum på den dramatiska och lyriska scenen, utan äfven i vissa ekonomiska fördelar. Påtagligt är, att teatrarne befintlighet inom Stockholms stad utgör en stor lockelse att resa till denna stad, och hvad en stark freqvens af resande innebär för en stad, tror jag mig icke behöfva säga. På samma gång jag erkänner detta kan jag, såsom jag redan nämnt, icke godkänna det slut, hvartill Utskottet kommit.

Om jag tänker mig möjligheten — och det kan jag ju göra — att Stockholms stadsfullmäktige vägra att gå in på det i frågavarande vilkoret, så blir, i fall Stats-Utskottets förslag af Riksdagen antages, följden den, att de Kongl. teatrarne blifva utan understöd, och att sannolikt deras verksamhet måste upphöra. Att bifalla Stats-Utskottets

framställning skulle sålunda hafva till följd, att det blefve Stockholms stadsfullmäktige, som i sista hand komme att besluta om de Kongl. teatrarne vara eller icke vara. Men som dessa teatrar nu mera äro en statsinstitution, måste jag anse det icke allenast ur formel, utan rent af ur konstitutionell synpunkt origtigt, att Riksdagen så att säga remitterar saken till Stockholms stadsfullmäktiges afgörande. Det är denna min formella betänklighet och icke hvad i öfrigt blifvit af Utskottet anfördt, som gör, att jag för min ringa del icke kan godkänna det slut, hvartill det kommit. Föreläge förslaget i en annan form och under de förutsättningar i öfrigt Utskottet angifvit, skulle jag möjligen böja mig för den mera sakkunniga utredning, ärendet naturligtvis måste hafva vunnit genom Utskottets försorg, än som skulle kunnat komma det till del genom enskild persons åtgörande. Men det ofta berörda vilkoret, det kan jag af nu angifna skäl icke gå in på. Kommer så härtill, att, såsom jag redan påpekat, Stats-Utskottet sjelft erkänt behovet af den summa, som Kongl. Maj:t äskat till understöd åt de Kongl. teatrarne, så kan jag icke komma till annat resultat på dessa premisser än att yrka bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och anhåller jag hos Herr Talmannen om proposition å detta mitt yrkande.

I detta anförande instämde Herrar *Hasselqvist, Fredenberg, Schenström, Bratt, af Trolle, Angel, Winkrans, Melin, Trybom, Beijer, Frih. Nordenskiöld* och *Key*.

Herr Friherre Stackelberg yttrade: När man läser Stats-Utskottets förevarande utlåtande och det deri framställda förslag, förefaller det nästan, som om det vore Stockholms kommun, som hade ingått till Riksdagen med begäran om statsunderstöd för de Kongl. teatrarne, och icke tvärt om. Stats-Utskottet föreslår Riksdagen att fästa det vilkor vid beviljandet af det för ändamålet begärda anslaget, att Stockholms stadsfullmäktige för samma ändamål bidraga med 50,000 kronor årligen. Bifalles denna framställning, är det alltså Riksdagen, som begär Stockholms stadsfullmäktiges understöd åt statsinstitutionen de Kongl. teatrarne. Det hade väl då varit billigt, att stadsfullmäktige fått uppställa vilkor för ett tillmötesgående af denna begäran. Utan tvifvel hade ett bland dessa vilkor blifvit, att stadsfullmäktige betingat sig rättighet att deltaga i teatrarne förvaltning. Man kan äfven tänka sig andra vilkor, såsom t. ex. att — i fall de beviljade anslagen visa sig öfverstiga behovet, eller att de Kongl. teatrarne skötas så väl, att besparingar uppstå — dessa besparingar skola, i förhållande till kommunens bidrag, komma denna sistnämnda till godo och icke ingå endast till statsverket. Nu är det väl föga sannolikt, att öfverskott kommer att yppa sig, men nog är det antagligt, att Stockholms stadsfullmäktige, så vidt de på förhand tillsports i frågan, uppställt ett sådant vilkor. Vidare kan man tänka sig, att Stockholms kommun, derest den med ett så stort belopp som 50,000 kronor skulle understödja de Kongl. teatrarne, ville, någon dag i veckan, hafva en lägre inträdesafgift bestämd, till förmån för den del af befolkningen,

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

som icke hade råd att besöka teatrarne då de vanliga biljettprisen gälla. Med ett ord, man kan föreställa sig flera vilkor, dem Stockholms kommun ville betinga sig, innan den gingo in på att lemna det i frågasatta bidraget. Blir nu Stats-Utskottets förevarande framställning Riksdagens beslut, är all möjlighet till underhandling i frågan från kommunens sida afskuren. Man har intet annat val än att antingen på nåd och onåd bevilja dessa 50,000 kronor eller ock att begagna det smickrande tillfället att i sista hand få bestämma den här ifrågavarande statsinstitutionens öde.

Stats-Utskottet säger, att Stockholms stad bör hafva så stort intresse af de Kongl. teatrarne bestånd, att ett årligt bidrag från staden af 50,000 kronor ingalunda kan anses vara för stort. Antydningar om de fördelar, som staden skulle hafva att hemta af de Kongl. teatrarne verksamhet, hafva många gånger förut uttalats; men man har icke alltid sagt, hvori dessa fördelar skulle bestå. Nyss hörde vi, att Stockholm äfven skulle åtnjuta ekonomisk fördel af de Kongl. teatrarne verksamhet, samt att för den skull staden kunde anses skyldig att med det här föreslagna beloppet bidraga till deras underhåll. Men då det i sjelfva verket är Stockholms invånare, som tillskjuta största delen af de Kongl. teatrarne inkomster, kan redan dermed den fördelen anses vara betald, att, såsom orden nyss föllo, Stockholms invånare hafva lättare tillfälle att komma i åtnjutande af teatrarne föreställningar.

Stats-Utskottet har, såsom ett ytterligare skäl för antagligheten deraf, att Stockholms stad kunde vara villig att lemna det ifrågasatta bidraget, anfört exemplet af åtskilliga städer i främmande land, der understöd af kommunalmedel komma teatrarne till del, och nämner i sådant hänseende Florens, Venedig, Genua och Wiesbaden. Utskottet har emellertid hvarken uppgifvit de belopp, hvarmed nämnda stadskommuner bidraga till sina teatrarne underhåll, eller upplyst, huru dessa städers kommunalförfattningar äro beskaffade i jemförelse med våra. Här hos oss har man verkligen satt i fråga, huru vida Stockholms stadsfullmäktige äro berättigade att bevilja det förevarande anslaget. Då Stockholms stadsfullmäktige, förra gången denna fråga var å bane, på, såsom mig synes, mycket goda skäl icke beviljade det då ifrågasatta anslaget, föreställer jag mig att stadsfullmäktige, i fall frågan åter hos dem kommer före, skola hafva mycket svårt att frångå sitt i fjor fattade beslut. Teaterfrågan har sedan dess icke kommit i allra minsta bättre läge. Ingenting är ännu definitivt bestämdt. Anslaget skulle väl nu lemnas för tre år i stället för ett, men i öfrigt svärfar det hela fortfarande lika ovisst som förut, och, så vidt jag vet, har ingenting inträffat, som skulle förmå Stockholms stadsfullmäktige att ändra mening. Nu befinner sig frågan så till vida i ett sämre läge, som stadsfullmäktige förra gången voro i tillfälle att framställa sina vilkor för understödets beviljande. Så är nu icke fallet, äfven om dessa vilkor äro aldrig så befogade. Under sådana förhållanden lär man icke hafva mycken anledning att förmoda, det stadsfullmäktige skola bevilja de begärda 50,000 kronorna.

Mera vore utan tvivel att tillägga, men jag inskränker mig till

det sagda och yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Jag skulle bättre hafva förstått Stats-Utskottet, om Utskottet föreslagit Riksdagen att bevilja 60,000 kronor årligen, emedan staten ansåges icke hafva råd eller lust att betala mera än denna summa till de Kongl. teatrarne; men detta utan vilkor om bidrag af Stockholms kommun. Nu kan jag icke biträda Utskottets förslag, utan instämmer med Herr Ekenman i hans yrkande.

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Herr Friherre *Leijonhufvud* instämde i detta yttrande.

Herr J. Anderson i Tenhult: Det är naturligt att jag lika med andra motionärer helst skulle hafva önskat att få min motion i sin helhet bifallen, och att således inga vidare statsanslag skulle lemnas till de Kongl. teatrarne; men, då jag icke har någon utsigt för, att Riksdagen för närvarande skall vara sinnad att taga bort alla statsanslag till dessa teatrar och jag för min del icke kan finna mig belåten med det beslut, hvartill Stats-Utskottet kommit, så har jag valt en medelväg och i en särskildt afgifven reservation framställt de åsigter, jag hyst i frågan.

Jag skall dock icke nu spilla många ord på denna fråga, utan helt kort yrka bifall till min reservation.

Herr Björkman: Det skulle troligtvis förefalla Kammaren egenomligt, om någon nu tog sig för att yrka rent afslag å alltsammans, och jag skall icke heller göra det, men, hvad jag vill hafva uttaladt, det är, att jag för min del hvarken inför min Gud, mina kommittenter, eller mitt samvete skulle kunna stå till svars med att rösta för vare sig Kongl. Maj:ts proposition eller Stats-Utskottets förslag. Vi stå här inför en stor och vigtig fråga; *stor* icke i fråga om anslagsbeloppet, ty det gäller här endast 162,470 kronor, men derföre att åtminstone vi, som tillhöra landtmannapartiet, veta, att derom talas mycket öfver hela landet, och att anslaget till de Kongl. teatrarne öfver allt väckt den största ovilja.

Det är icke någon konsekvens uti att sätta denna fråga i sammanhang med förslaget om tillökning i folkskolelärares löner; men likväl hvilket trassel och bråk var det icke, då fråga här var att höja anslaget till dessa folkskolelärare med några tusen kronor. Konsten att lära folk läsa och skrifva samt att lära våra barn att känna Gud och den han sändt hafver, Jesus Kristus, kan väl icke gerna sättas i samband med den sceniska konstens mysterier. Man har klandrat oss landtmannapartister, derföre att vi i en annan fråga, som redan vid denna riksdag varit före och som ytterligare vid de gemensamma voteringarne kommer att behandlas, nemligen frågan om trängväsendet, sagt nej till det begärda anslaget, men jag hemställer, huruvida det kan vara konsekvent att säga ja till detta anslag och, på sätt Utskottet föreslagit, bifalla anslaget till de Kongl. teatrarne?

Det heter så ofta, att vi på landsbygden icke förstå oss på teatrarne och den sceniska konsten, och detta kan nog också vara en sanning, men så mycket förstå vi dock deraf, att vi inse, att denna

*Angående
anslag till
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

konst bör betala sig sjelf, och att de, som njuta deraf mest, också böra bekosta derföre nödiga utgifter.

Här föreligger nu ett förslag, att Stockholms stad under tre år skall betala 50,000 kronor för hvarje år, men för min del tror jag icke det skall blifva så roligt, då dessa 50,000 kronor skola utdebiteras bland öfriga kommunalutskylder, ty jag tror Stockholms stads invånare och särskildt arbetarne skola betacka sig för dylika utgifter. Jag har nu velat säga detta endast för att få till protokollet antecknad, att jag för min del åtminstone icke vill hafva något statsanslag till de Kongl. teatrarne.

Herr Sven Nilsson: Stats-Utskottet har på denna fråga nedlagt mycket arbete. Detta visas bäst genom de skiljaktiga meningar, som i afseende å teaterfrågan i Utskottet uttalades, i det der icke mindre än tio särskilda yrkanden framställdes. Inom den afdelning af Utskottet, till hvilken frågan blifvit öfverlemnad, uppjordes första gången två särskilda förslag, som till Utskottet afgåfvos, och dessa förslag voro också vidt skilda från hvarandra. Då sedermera öfverläggningarne härom i Utskottet egde rum och de många olika förslagen der framstälts, kom man öfverens om att söka sammanjemka dessa förslag, och frågan återlemnades af denna anledning till Afdelningen. Det förslag, som nu inför Kammaren föreligger till afgörande, är produkten af denna återremiss och således en sammanjemkning af ytterligheterna inom Utskottet.

Man har nu klandrat detta förslag och ansett det vara hårdt för Stockholms kommun att behöfva deltaga i kostnaden för underhållet af de Kongl. teatrarne med 50,000 kronor, i synnerhet som man gjort detta till vilkor för att statsanslaget skulle utgå. Så vidt man vill undvika, att staten skall få vidkännas fyllandet af en stor brist från de Kongl. teatrarne sida, tror jag dock för min del, att det är nödvändigt, att ett sådant vilkor finnes, ty i annat fall skall det sannolikt inträffa, att Stockholms stad, i likhet med hvad förut skett, vägrar att lemna dessa 50,000 kronor, och hvem blir det då om icke staten, som ensam får betala den brist som kan uppstå? För min del kan jag icke föreställa mig, att, om vilkoret blir bestämdt, Stockholms stad skulle vilja undandraga sig att bidraga till de Kongl. teatrarne verksamhet — så vidt den nemligen är af den beskaffenhet man här velat framhålla — ty i motsatt fall måste teatrarne stängas, för så vidt inga andra än statsmedel kunna anskaffas för ändamålet. Jag gör mig likväl den föreställningen, att då Stockholms samhälle bäst kan bedöma, om de Kongl. teatrarne verksamhet upprätthålles så, att de verkligen böra understödjas, det af dem begärda anslaget ej heller skall nekas. Om Stockholms stad deremot icke anser, att dessa teatrar böra vidare hållas uppe, då är det helt naturligt, att Stockholms stadsfullmäktige afslå det begärda anslaget, och följderna äro temligen gifna, nemligen att teatrarne verksamhet upphör. Detta får Stockholms stad, som bäst kan bedöma teatrarne nödvändighet, ensam afgöra, ty man kan ju icke begära, att vi på

landsbygden skola vara så inne i denna fråga, att vi företrädesvis kunna afgöra detta.

En talare på stockholmsbänken har här framställt den anmärkningen, att stadsfullmäktige icke ega rättighet att bestämma några vilkor för beviljandet af de ifrågasatta 50,000 kronorna eller ens förbehålla sig rätt att deltaga i de Kongl. teatrarne förvaltning. Jag vill fästa den ärade talarens uppmärksamhet på, att icke heller Riksdagen å sin sida har förbehållit sig några vilkor eller rättigheter att deltaga i denna förvaltning, och skälet härtill är, att man icke ansett dessa Kongl. teatrar som någon statsinstitution, såsom talaren påstod. Kongl. Maj:t har visserligen kastat hela teaterförvaltningen på regeringen, men Riksdagen har icke godkänt denna åtgärd, allra helst som staten ju icke eger något mera af teatrarne än sjelfva byggnaderna och dertill hörande materiel. Riksdagen har icke gått in på något mera än att lemna ett visst anslag för teatrarne verksamhet för hvarje år, då Riksdagen anser detta skäligt, men kan när som helst draga in anslaget och, då vill jag just fråga, hvart statsinstitutionen tager vägen. Jag tror således för min del, att det ännu icke kommit till någon sådan bestämmelse med de Kongl. teatrarne, att de kunna anses såsom någon statsinstitution.

Den ärade talaren på stockholmsbänken sade sjelf, att Stockholms kommun redan nu bidrager med största anparten till dessa Kongl. teatrar, derföre att dess invånare mest begagna sig deraf, och då detta är förhållandet, bör också Stockholms kommun just af denna anledning bäst vara i tillfälle att bedöma, huruvida de allt framgent böra understödjas och om de äro förtjenta af att staden lemna ytterligare bidrag till betäckande af den brist, som år efter år visar sig uti de Kongl. teatrarne räknenskaper. Samme talare har äfven ifrågasatt, huruvida Stockholms stadsfullmäktige verkligen på laglig grund kunna bevilja ett dylikt anslag till de Kongl. teatrarne. För min del tror jag, att den tvekan derom, som förut kunnat råda, nu bör vara häfd genom det uttalande som återfinnes i statsrådsprotokollet, der det heter:

Eders Kongl. Maj:t uppdrog derjemte åt Öfverståthållareembetet att från Stockholms stadsfullmäktige infordra yttrande, huruvida Stockholms stad vore villig att intill ett belopp af 50,000 kronor ikläda sig ansvarighet för den summa, som för upprätthållande under ifrågasvarande spelår af den sceniska verksamheten å båda de Kongl. teatrarne kunde erfordras utöfver de anvisade statsmedlen å 100,000 kronor, jemte det från Eders Kongl. Maj:ts hofförvaltning till teatrarne utgående bidrag, 67,385 kronor, och teatrarne öfriga påräkneliga inkomster; men hafva bemälda stadsfullmäktige i en genom Öfverståthållareembetet öfverlemnad underdånig skrifvelse af den 3 Oktober sistlidet år i anledning af remissen endast förklarar, "att staden icke är villig att ikläda sig något ansvar för hvad som kan fordras för upprätthållande af den sceniska verksamheten å de Kongl. teatrarne under nu löpande spelår."

I afseende å den juridiska delen af frågan tror jag sålunda, att icke endast Kongl. Maj:t, utan äfven stadsfullmäktige sjelfva uttalat

*Angående
anslag till
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
de Kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

den åsigt, att de äro befogade att bestämma en sådan ansvarsskyldighet för kommunen, då stadsfullmäktige tydligt uttalat, att staden icke under "nu löpande spelår" ville lemna något bidrag. Detta svar var helt naturligt, emedan Riksdagen då redan garanterat anslaget och stadsfullmäktige under sådana förhållanden naturligtvis icke kunde finna något ytterligare bidrag nödigt. Men stadsfullmäktige hafva derigenom ingalunda för all framtid nekat att lemna något anslag till dessa Kongl. teatrar, utan tvärtom, då beslutet gälde för endast det dåvarande året, så att den saken tror jag man har temligen på det klara. Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten på, att Riksdagen i liknande fall gjort enahanda förbehåll för statsanslag som beviljats till kommunerna, landstingen och hushållningssällskapen, hvilket icke visat sig vara olämpligt eller orimligt. Jag tror alltså, att det förslag, som föreligger, är sådant, att Andra Kammaren för sin del bör antaga detsamma.

Nu kan man ifrågasätta — och inom Utskottet hafva också mycket starka uttalanden i den riktningen egt rum — att indraga hela anslaget till de Kongl. teatrarne, icke allenast det ordinarie, utan äfven det anvisade kreditivet samt i all synnerhet att den Dramatiska teatern borde försäljas innevarande år. För min del anser jag, att man för närvarande, sedan teaterfrågan kommit i ett nytt skede, bör gå varsamt till väga der vid lag. Jag skulle visserligen ingenting haft emot ett sådant förslag, om jag nu ej haft förhoppning om att få Utskottets förslag af Riksdagen antaget. Men då Kongl. Maj:t genom detta förslag lemnar rådrom att uppehålla de Kongl. teatrarne verksamhet under ytterligare tre år, samt man har förhoppning att under tiden kan bildas ett konsortium, som öfvertager teatrarne hela verksamhet, så har jag ansett Utskottets förslag vara det mest tilltalande. Det är för mig alldeles tydligt — och jag har redan för flere år sedan uttalat mig i den riktningen — att det vore lämpligt, att staten, Kongl. Maj:t och Stockholms stad bidroge med vissa bestämda belopp för uppehållande af teatrarne verksamhet, samt att den samma genom någon öfverenskommelse antingen öfvertages af ett konsortium som sjelf bestämde öfver teaterverksamheten, med rätt för dem, som lemna bidragen genom vissa personer, i vissa fall utöfva tillsyn deröfver, att denna verksamhet behörigen utöfvades eller ock att staten, Kongl. Maj:t och staden valde den styrelse som hade att handhafva det hela. Jag har den förhoppningen ännu, att en af dessa åsigtger skall kunna realiseras. Tillika vill jag för dem, som hafva för åsigt att afslå alltsammans, under den tron att staten äfven framdeles skulle komma att betäcka stora brister, fästa uppmärksamheten på, att i följd af hvad här blifvit föreslaget det icke gerna kan blifva fråga om någon brist som staten får vidkännas. Kongl. Maj:t har begärt utöfver det å ordinarie stat uppförda anslag af 60,000 kronor ett anslag å extra stat af 40,000 kronor, eller tillsammans 100,000 kronor om året och ansett, att teatrarne med detta anslag kunde reda sig under närmaste tre spelår. Nu har Stats-Utskottet för sin del velat betrygga teatrarne verksamhet med ett ännu högre belopp, nemligen med ordinarie anslaget af 60,000 kronor samt ett bidrag ifrån Stock-

holms stad af 50,000 kronor, hvarjemte Utskottet hemställt, att der-
utöfver måtte till Kongl. Maj:ts förfogande ställas ett kreditiv å högst
15,000 kronor — således med en summa som med 25,000 kronor
öfverskjuter hvad Kongl. Maj:t ansett vara för ändamålet erforderligt.

Jag anser således, att någon fara icke förefinnes för, att brist
skall uppstå; och äfven om så skulle inträffa, har Utskottet för detta
fall dessutom för sin del vidtagit det försigtighetsmättet att vid för-
slaget foga det vilkor, att Kongl. Maj:t icke skulle ega att utöfver de
sålunda bestämda anslag från Statskontoret utanordna medel för de
Kongl. teatrarne. Således böra de, som hysa betänkligheter i detta
afseende kunna vara temligen lugna.

Jag skall icke upptaga Kammarrens tid längre, utan inskränker
mig nu till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Med Herr Sven Nilsson instämde Herr *A. Peterson* i Hasselstad.

Vidare anförde

Herr Rubenson: I ett hänseende föreligger ovilkorligen teater-
frågan i denna stund mycket bättre än någon gång förut, nemligen i
det hänseendet att vederbörande myndigheter, som hittills yttrat sig om
densamma, kommit underfund med, att något från statens sida bör göras.
Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet tyckes nu åtmin-
stone tills vidare hafva lemnat sina betänkligheter vid att låta de
Kongl. teatrarne lyda under hans departement. Äfven Stats-Utskottet
har gått ett betydligt steg längre än förut, då Utskottet tillstyrkt be-
viljande af anslag för upprätthållandet af teatrarne verksamhet un-
der de tre närmast följande åren. Allt detta är nu mycket godt,
men det hade varit ännu bättre, om icke vid detta anslag blifvit
fästadt ett vilkor, som efter min uppfattning kommer att omöjliggöra
anslagens utgående och således föranleda teatrarne stängande. Stats-
Utskottet har nemligen hängt upp teateranslaget på en spik, och den
spiken är Stockholms stads anslag. Om — och jag är derom för-
vissad — denna spik icke förmår att bära det ifrågasatta anslaget,
så ramlar alltsammans. Utskottet har sjelft ansett, att sannolikhe-
terna äro ganska små, för att Stockholms stad verkligen skulle under
närvarande omständigheter bevilja det begärda anslaget. Herr Sven
Nilsson yttrade visserligen nyss, att Stockholms stad väl måtte göra
detta, då staden ansåg, att teatrarne vore förtjente af uppmuntran;
men jag ber att deremot få göra den invändningen, att det kan in-
träffa, och det är sannolikt att så skall ske, att, äfven om Stockholms
stadsfullmäktige och hela Stockholms kommun ansåge, att de Kongl.
teatrarne böra hållas uppe, de likväl skola anse sig icke kunna un-
der frågans nuvarande ståndpunkt bevilja det äskade anslaget; och
Herr Sven Nilsson såsom varande en praktisk man borde väl veta, att,
i fråga om beviljande af penningeanslag, omständigheterna kunna vara
sådana, att, oaktadt man önskar framgång åt den sak, anslaget afser,
man ändock nödgas neka sitt bifall till detsamma. Nu är förhållan-
det det, att, oaktadt Stockholms stad och dess fullmäktige icke blott

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarnes.
(Forts.)*

gern, utan till och med på det ifrigaste önska att de Kongl. teatrarnes verksamhet upphålles, det likväl under nuvarande omständigheter är högst osannolikt, att något anslag af Stockholms kommun kommer att beviljas. Jag är alldeles ense med Utskottet i fråga om, att medel för ändamålet kunna komma att beviljas af Stockholms stad; men det första villkoret härför är en definitiv plan till de Kongl. teatrarnes ordnande. Föreligger här en sådan plan? Ingalunda.

Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet har sagt, att äfven med beslutet att teatrarnes verksamhet skall fortgå i tre år, teatrarna dock befinna sig i ett interimstillstånd, och Utskottet sjelft erkänner detta, då Utskottet på ett ställe i betänkandet säger att, "genom medgifvandet att teaterverksamheten får i tre år fortgå, den fördel vinnes, att rådruum kan erhållas och nödig utredning åstadkommas om sättet för teaterverksamhetens slutliga ordnande". Således föreligger icke här någon definitiv plan. Vidare säger Stats-Utskottet, att, för att kunna hafva någon utsigt att få stadsfullmäktige att bevilja det ifrågasatta understödet, det är nödvändigt att upprätthålla den dramatiska teaterverksamheten och, om möjligt, bibehålla den dramatiska teatern, men föreslår på samma gång Riksdagen att besluta ovilkorlig försäljning af nämnde teater efter tre år, utan att man får veta, huru vida meningen är att efter dessa år helt och hållet inställa dramatiska representationer, eller om sådana komma att gifvas å stora teatern.

Stadsfullmäktiges beredningsutskotts af Stats-Utskottet åberopade utlåtande, hvilket säkerligen legat till grund för det beslut, som stadsfullmäktige fattat, uppstälde just såsom ett hufvudvilkor för att man någonsin skulle kunna tänka sig att staden skulle vilja bevilja några medel till teaterverksamhetens understödande, att en definitiv plan för teaterverksamhetens ordnande föreläge. Detta hufvudvilkor har icke blifvit uppfyllt, och det bästa stödet för den förmodan, att Stockholms stadsfullmäktige skulle bevilja de ifrågasatta medlen, förefinnes således icke.

Det finnes emellertid en annan omständighet, som gör att frågan nu befinner sig i ett till och med sämre läge, än då den förevar hos stadsfullmäktige. Då framställning hos stadsfullmäktige gjordes af Kongl. Maj:t om en garanti af 50,000 kronor, så var det under den förutsättning, att det garanterade beloppet skulle utgå först sedan det af Riksdagen beviljade statsanslag af 100,000 kronor äfvensom Kongl. Maj:ts bidrag användts. Här ifrågasattes deremot, att Stockholms stads bidrag skulle utgå åtminstone jemnsides med det ordinarie anslaget å 60,000 kronor.

Dessutom ber jag få fästa uppmärksamheten på en annan ganska vigtig del af beredningsutskottets utlåtande, som Stats-Utskottet förbisett eller åtminstone icke omnämnt i sitt betänkande. I beredningsutskottets utlåtande förekommer nemligen följande: "Ännu föreligger, såsom förut visats, icke en sådan plan. Först sedan denna kommit till stånd, och derest då framställning göres om bidrag från stadens sida, synes det kunna komma i fråga att taga ofvannämnda principfråga i öfvervägande; då, men också först då är det möjligt att, om

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

ett dylikt bidrag anses böra beviljas, gifva det samma under sådan form och fastställa sådana vilkor för dess utgående, att ändamålet med mellankomsten vinnas, utan att kommunen äfventyrar att föras längre på den beträdda vägen, än som från början åsyftats. I detta yttrande ligger alldeles tydligt det förklarande, att, om Stockholms stad ville anslå några medel till teatrarne understödjande, detta skulle ske endast under den förutsättningen, att det funnes någon säkerhet för, att det stannade vid det beviljade beloppet, så att man icke skulle komma att ställa ökade anslagsfordringar på kommunen endast till följd deraf, att hon en gång beviljat medel. Detta är ett skäl, som torde vara för denna Kammare ganska begripligt. Och jag tror att det yttrande, som sålunda afgifvits, icke kan frångås.

Det finnes äfven en annan omständighet, som bör tagas i betraktande i afseende å frågan, huruvida det är sannolikt, att Stockholms stadsfullmäktige komme att bevilja det ifrågasatta anslaget, och denna omständighet är, att till anslagets beviljande erfordras en kvalificerad pluralitet eller två tredjedelar af de afgifna rösterna. Jag hemställer till herrarne, huruvida icke med de föregående omständigheter, som vid frågans behandling inom kommunalstyrelsen varit dermed förbundna, det kan anses mer än sannolikt, att en sådan pluralitet icke kan åstadkommas inom denna korporation.

Vidare förekommer ytterligare en omständighet, som förut blifvit berörd, den nemligen att dubier med skäl kunna uppstå, huruvida det ens är lagligt, att kommunalstyrelsen beviljar anslagsbeloppet. Herr Sven Nilsson i Efveröd har visserligen nämnt, att Kongl. Maj:t redan afgjort detta spörsmål genom att Han en gång hänskjutit en sådan fråga till stadsfullmäktige. Detta kan väl låta säga sig i det hänseendet att det är gifvet att, om Stockholms stadsfullmäktige med erforderlig röstpluralitet fattade beslut om anslagets beviljande, de besvär, som öfver ett sådant beslut skulle kunna anföras, icke skulle komma att vinna något afseende. Detta utesluter dock icke den möjligheten, att det kan finnas stadsfullmäktige, som gerna skulle vilja bevilja medel för kommunens räkning för ändamålet, men anse sig förhindrade dertill af det skäl, att de icke finna det vara formelt riktigt, och i så fall hjälper icke den omständigheten, att man har stöd i Kongl. Maj:ts åberopade åtgärd, ty om en stadsfullmäktig hyser en så beskaffad åsigt, måste han naturligtvis följa hvad han anser vara rätt.

För min del skulle jag med mycket allvar betraktat och tagit under det skarpaste öfvervägande, huruvida jag icke skulle med min röst kunnat biträda Stats-Utskottets förslag, om det innehållit, blott det, att statsverket skulle lemna de ifrågasatta 75,000 kronor, men med endast ett förklarande, att mera icke kunde beviljas, så att det lemnades helt och hållet öppet, huru bristen skulle fyllas. Hade ett sådant förslag framlagts, skulle jag, som sagdt, tagit det i allvarligt öfvervägande och sannolikt bifallit det, men det förslag, som nu är före, kan jag icke biträda, därför att jag anser det samma innebära ett förtäckt afslag. Det är för öfrigt äfven ur den synpunkten alldeles orimligt, att det innehåller en moralisk tortyr på dem, på hvilka

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

man ställer fordringar för teaterns upprätthållande, en tortyr, som lika litet som den gamla, en gång afskaffade, kan försvaras. Under sådana förhållanden återstår för mig intet annat än att biträda Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Göransson: I det skede teaterfrågan nu kommit och efter den erfarenhet man vunnit under de två sista spelåren, tror jag det vara likgiltigt huru vida Riksdagen beslutar att bevilja ett anslag af 75,000 eller 100,000 kronor om året, ty så länge som Riksdagen beslutar, att teaterverksamheten skall fortgå, skola äfven statsmedel komma att tagas till denna verksamhets uppehållande till hvad som erfordras, oberoende af de belopp Riksdagen beslutar. Detta synes åtminstone erfarenheten under de sistförflutna åren visa. 1882 års Riksdag beviljade ett ordinarie anslag af 60,000 kronor och ett extra anslag intill 40,000 kronor, förutom ett anslag till brandskadeersättning af 51,822 kronor. 1883 beviljades ett ordinarie anslag af 60,000 kronor och ett extra anslag af 40,000 kronor, under vilkor att statsmedel derutöfver icke skulle få för teatrarne användas, men det oaktadt har utbetalts 143,000 kronor derutöfver eller den brist, som uppkom till slutet af April 1883, förutom 5,668 kronor 92 öre i omkostnader för teaterpublikens betryggande mot eldfara. Och är nu ytterligare en brist vid spelårets slut den 30 Juni 1883 af 87,470 kronor, hvilket Stats-Utskottet nu hemställer att Riksdagen må bevilja på extra stat för år 1885. Sammanlägger jag dessa summor, får jag en slutsumma af 487,960 kronor 92 öre, som statskassan fått uppoffra för de Kongl. teatrarne under de sista två åren. Jag vädjar till er, mine herrar, som representera landsbygdens befolkning, och af hvilka endast ett försvinnande fåtal kan vara i tillfälle att någonsin komma in på de Kongl. teatrarne och tillgodogöra sig den så mycket beprisdade bildning, som der skall meddelas, hvilken bildning jag dock tror ofta är utaf en slipprig art, om ni kunna med godt samvete bevilja statsmedel att användas för sådant ändamål. Jag är öfvertygad, att, om inom mitt kommittentskap jag skulle fråga befolkningen, om de ville för Kongl. teatrarne uppoffra ett eller par hundratusen kronor årligen af statsmedel, icke fem procent skulle svara ja härtill. Jag tror också för min del, att i mångahanda fall teatrarne äro en härd för osedlighet och på denna grund anser jag det ovärdigt af svenska Riksdagen att bidraga till deras underhåll.

Det har nu af åtskilliga talare på stockholmsbanken försäkrats, att Stockholms stad sannolikt icke skulle komma att lemna något bidrag till teatrarne, och att frågan således skulle komma att falla, om Riksdagen bifaller Stats-Utskottets förslag. Jag tror emellertid, att det i så fall kommer att gå hädanefter som hittills, eller att teatrarne ändock komma att fortgå, och staten får betala bristen. Och skulle jag härutinnan taga fel, och genom ett afslag från stadsfullmäktige teatrarne komma att stängas, så tycker jag, att det är sak samma, om vi redan nu afslå alltsammans. Jag yrkar därför, Herr Talman, afslag å Utskottets betänkande.

Herr Lindmark: Jag skall icke liksom den siste talaren upp- taga Kammarens tid med siffror, men jag skall taga fasta på hans yttrande, att, för så vidt Stockholms stad icke kommer att bevilja bidraget å 50,000 kronor, teatrarne verksamhet icke kommer att fortfara, utan slutar redan i sommar. Med denna eventualitet för ögonen yrkade han afslag.

Nu synes det mig gifvet, att teatrarne med allt hvad dertill hörer måste betraktas såsom en statsegendom, och äfven att den personal, de konstnärer, som under en följd af år på dessa teatrar tolkat den dramatiska och lyriska konstens alster "ei blot til Lyst", gjort sig förtjenta af ett bättre öde, än att efter en så kort uppsägningstid kastas ut på gatan. Men, så vidt jag kan se, kan näppeligen följden, om Stats-Utskottets förslag går igenom, blifva någon annan; ty jag får säga att mot ett beslut, som säger till Stockholms kommun: an- tingen skolen I lemna bidrag till teaterns upprätthållande, eller ock skall dess verksamhet inställas, enär statsbidrag till dem ej på andra vilkor utbetalas, skulle jag vara den förste att protestera genom att lägga mitt nej i rösturnan, i fall jag vore stadsfullmäktig, och jag skulle göra detta af flera skäl. Är det resonnementet riktigt, att teatern delvis skulle underhållas af Stockholm — jag säger icke genom frivilliga bidrag utan genom tvång — då kan detta med lika rätt gälla äfven om andra till Stockholm förlagda institutioner. Då kan Riksdagen, om det gäller ifrågasatt förhöjning i anslagen till museer, målaraka- demien etc., säga: ja, vi bevilja så och så mycket mot vilkor att sta- den beviljar en viss summa, och de anslag vi bevilja få icke gå ut förr, än staden gått in på detta vilkor. Så vidt utseende anspråk på Stockholms kommun vill jag icke vara med om att godkänna. Jag anser derföre, att Stats-Utskottet handlat origtigt och gått till väga på ett ovänligt sätt mot Stockholm; men vi veta ju mer än väl att detta Utskotts ledamöter från denna Kammare ej äro lifvade af vän- liga känslor mot staderna i allmänhet och allra minst emot hufvudstaden.

Det är emellertid från en annan synpunkt jag vill se denna fråga. Näst föregående talare sade, att han visserligen hört att teatern skulle vara en nödvändighetsanstalt. Nej, det har jag icke hört, men jag har väl hört, att den är en anstalt för idkande af skön konst, och den synpunkten skulle jag vilja framhålla för Kammaren, äfven om jag i det afseendet ej mäktar tala så som jag skulle önska. Af Stats- Utskottets betänkande framgår, att den dramatiska teatern bär sina omkostnader sjelf. Hvad som skulle kräfa anslag är således den lyriska scenen, och jag frågar: hvilket land finnes väl, hvarest en ly- risk scen kan uppehållas utan understöd af statsmedel? Ty hvad är väl ändamålet med upprätthållandet af en sådan scen, om icke vidmakt- hållandet och utbildningen af den gren af den sköna konsten, som kallas musiken och hvars idkande är i sin mån mätare på ett lands civilisation. För min del anser jag det gifvet, att om Kongl. teatern stänges, vi i och med det samma landsförvisa den lyriska och klassiska musiken från svensk grund samt att vi dessutom drifva ut de artister, som för oss tolkat det sköna genom musiken, att bäst dem gitter här- efter lefva på Guds försyn. Vi hafva dermed äfven för landets invä-

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

nare så godt som omöjliggjort att få höra dramatisk och klassisk musik samt för de kompositörer, som vilja egna sig åt skapandet inom denna konstgren, att finna ett organ, som kan tolka dessa skapelser, skapelser, hvilka såsom produkter af ett lands civilisation och skönhetssträfvanden måste vara af högt värde. Det är detta, som gör det klart, att, då man understödjer den lyriska scenen, man icke understödjer något stockholmsintresse, utan den sköna konsten; och då frånvaron af denna konst är en brist i ett lands kultur, och jag är öfvertygad om, att ett vårdslösande af densamma skall gifva ett bakslag åt hela vår nationella bildning, har jag trott, att hvar och en skulle kunna rösta för bifall till Kongl. Maj:t:s förslag, hvilket jag också kommer att göra, fastän jag vet, att min röst i det fallet icke kommer att verka mycket i denna Kammare.

Herrar *Wedberg, von der Lancken* och *Wennerus* instämde med Herr Lindmark.

Herr C. A. Andersson: Oaktadt en vän af sparsamhet, kan jag icke annat än yrka bifall till Utskottets förslag. Jag anser nemligen teatern vara en institution, som så mycket bidrager till vårt folks intellektuella utbildning, att den måste vara värd understöd från statens sida.

Många talare hafva vid flera föregående tillfällen tillåtit sig att neddraga denna institution till en sådan ståndpunkt, på hvilken åtminstone jag för min del skulle önska att den icke måtte komma; man har nemligen, såsom en talare för en stund sedan yttrade, dragit ned denna ädla konst så långt under de andra sköna konsterna, att man stält den i nivå med vanligt marknadsskoj.

Om vi se bort till vårt lilla grannland Danmark, så finna vi, att detta folk, huru sparsamt och praktiskt det än må vara, gjort ofantligt mycket för sin nationalteater. Det torde icke vara herrarne obekant, att detta land för icke så många år sedan uppfört en teater, såsom jag tror inrättad efter nutidens fordringar; och att detta folk ej är njuggt, då det gäller anslag till denna scen, det skall jag med några siffror taga mig friheten att visa. Danska staten bidrog till den nya teaterbyggnaden med 856,800 kronor och anslog derjemte ett belopp af 229,749 kronor till maskinerier, dekorationer och kostymer. Köpenhamns kommun anslog 500,000 kronor till samma institution, och dessutom uppofrade många enskilda ganska stora summor på det nya teaterföretaget. Danska staten bidrager årligen med 50,000 och konungen med 15,000 kronor till teaterns driftkostnader. Vi se sålunda, att hur sparsamt danska folket än är, så omhuldar det dock denna institution på ett ganska aktningvärdt sätt. Jag hemställer till eder, mine herrar, om icke vi, som så ofta taga exempel af utlandet, när det gäller mindre goda saker, äfven i detta fall böra göra det. Jag tror icke, att, såsom en föregående talare yttrade, det svenska folket med så oblida ögon ser att Riksdagen beviljar anslag till en institution sådan som de Kongl. teatrarne, och skulle man, på den grund att den stora allmänheten icke har något gagn af de Kongl. teatrarne, indraga anslaget till dem, så borde konsekvensen bjuda att

man äfven indroge anslagen till alla andra institutioner, af hvilka den stora allmänheten har lika litet gagn, som den förmenas hafva af denna. Enligt min åsigt utöfvar ingen af de öfriga sköna konsterna ett så gagneligt inflytande på den stora allmänheten som just skådespelarkonsten, emedan denna är lättast att uppfatta, men det är icke blott Stockholms kommun, som har nytta af denna konst, ty vi måste väl medgifva, att de många förmågor, som, utgångna från den Kongl. scenen, besöka landsorten, der sprida det goda de inhemtat just vid denna scen. En författare har en gång sagt, att det folk, som icke vet att vårda sina gamla minnen och de sköna konsterna, icke är värdt att kallas ett kulturfolk. Jag hoppas att svenska Riksdagen icke vill förneka det svenska folket att vara ett kulturfolk.

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Hvad nu det föreliggande förslaget angår, får jag upprigtigt tillstå, att jag befinner mig i en ganska kinkig ställning i afseende på bedömandet af denna fråga. Om till exempel Riksdagen antager Utskottets förslag, och Stockholms stadsfullmäktige icke gå in på att bevilja 50,000 kronor om året, såsom Utskottet föreslagit, skall då de Kongl. teatrarne verksamhet upphöra? Jag hoppas emellertid, att, då Utskottet nu, så att säga, ställt frågan på sin spets, stadsfullmäktige icke skola visa sig ogina, utan gå in på det förslag, Utskottet framställt. Man må säga hvad man vill, men jag tror ändock, att Stockholms kommun har så många fördelar, så väl i ekonomiskt som i annat afseende, af de Kongl. teatrarne, att det väl kan vara värdt att taga detta förslag i öfvervägande. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr J. Jonasson i Gullaboås: För min del yrkar jag rent afslag på allt anslag till de Kongl. teatrarne.

Sistlidet år beslöt Riksdagen en skrivelse till Kongl. Maj:t, hvori begärdes, att den dramatiska teatern skulle försäljas, men Kongl. Maj:ts regering har icke gjort det ringaste med anledning af detta Riksdagens beslut. Utskottet har nu föreslagit, att de Kongl. teatrarne skola fortsätta med sin verksamhet till 1887. Man behöfver icke vara någon spåman för att veta, hur det kommer att gå, när den tiden inträffar, ty man kan vara alldeles säker på, att regeringen då kommer med en proposition till Riksdagen om beviljandet af några hundra tusen kronor till betalande af de Kongl. teatrarne skuld. Det är icke länge sedan Riksdagen fick en Kongl. proposition, hvori begärdes anslag till betalandet af ifrågavarande teatrar skuld, som då uppgick till nära en half million kronor. Jag tror icke att det vore klokt af Riksdagen att på det sättet fortgå att bevilja det ena anslaget efter det andra, ty det finnes icke något anslag i hela statsregleringen, som det svenska folket ser med sådant vemod och sådan ledsnad som just anslaget till de Kongl. teatrarne. Att herrarne på stockholmsbänken tala så ifrigt för Kongl. Maj:ts proposition i denna fråga, är icke så mycket att förundra sig öfver. Nog vilja dessa herrar hafva nöjen, men de vilja icke sjelfva betala dem, utan fordrar att det fattiga folket skall göra det. Detta kan vara alldeles onödigt.

Jag fortfar med mitt yrkande om afslag på allt anslag till de Kongl. teatrarne.

Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

Herr Wieselgren: Den förste talaren kände sannolikt i luften, att ett försvar för den dramatiska konsten behöfdes, alldenstund han ävägabrachte det redan innan ännu något anfall på densamma, vid detta tillfälle åtminstone här i Kammaren, hunnit ega rum. Han yttrade sig nemligen så: »att tredje, fjerde, femte rangens teatrar uppföra omoraliska skådespel bör väl icke gifva oss rätt att bryta stafven öfver den dramatiska konsten.» Fullkomligt rätt har han ju i det uttalandet; men han kunde börjat den der aritmetiska skalan litet högre upp — och då hade möjligen svaret gifvits, om icke annorlunda, dock med mera tvekan. Ty i ett land, der man icke blott kan tala om, att »tredje, fjerde och femte» rangens teatrar uppföra »omoraliska skådespel», utan måste börja med teatrarne af första rang — der är det icke underligt om den allmänna uppfattningen börjar draga litet i tvifvelsmål, huru svaret på frågan rätteligen bör utfalla. Ingen med känsla för den dramatiska konstens, den lyriska scenens höga uppgift har därför annat än med smärta och djup ogillande kunnat se, huru vederbörande verkligen gifvit anledning till sådana anklagelser, som nämndes, eller att äfven första rangens teatrar nedlåtit sig till att beträda den slippriga bana, der det borde varit förbehållet teatrar af sämsta rang att skära sina lagrar. Det kan väl icke bestridas, att dylika företag äfven på de främsta scenerna kunna hafva tillvunnit de uppträdande handklappningar från en sedligt förslappad societet. Men dessa handklappningar representera icke uppfattningen och smaken hos folket i gemen; och jag vågar fråga: om en bonde från landet sattes bredvid en dam ur den »fina» societeten, under det dessa slippriga förhållanden framställdes på scenen — *hvilken* af dessa skulle väl rodna? Säkerligen icke hon. *Hon* går derifrån och skall med förtjusning och entusiasm kunna med äfven sina manliga bekanta afhandla det fina, det utsökta i de uppträdandes spel; men *han* går derifrån och säger, att teatern är »en hård för osedlighet.» Att detta icke är en blott fantasi utan att så *verkligen inträffat*, derpå torde de yrkanden om afslag här framstälts vara bästa beviset. Jag tager mig därför friheten att, såsom jag redan för flera år sedan från samma plats gjort, å nyo hemställa att de personer, åt hvilka vår nationella scen anförtros, måtte låta sig angeläget vara att icke missvärda den, utan i allt hvad på dem ankommer söka värja den från det öde, som ovilkorligen skall komma att drabba den, om man icke håller sig fri från dylika afsteg.

Man har förklarar sig ingå på att bevilja ett anslag åt vår nationella scen, men blott under förutsättning att Stockholms kommun skall dertill med ett visst belopp bidraga. Jag har samma uppfattning som den förste talaren om olämpligheten äfven i konstitutionellt afseende af det vilkoret. Icke heller vill jag vara med om att förvandla vår nationalscen till en kommunal scen — ty, mine herrar, det är väl nu endast fråga om ett anslag på 50,000 kronor från Stockholms kommun; men hvem garanterar oss för, att icke detta beslut kommer att följas af andra dylika i samma riktning, deri man oafättligen sätter Stockholms stadsfullmäktige, för att begagna en vanlig bild, just såsom nu knifven på strupen? Man säger: »Beviljen I icke äfven detta belopp — nå väl, då är allting slut!» — och derige-

nom tvingar man dem gång efter annan att gå in på ständigt ökade anslag, som så småningom skola utan minsta bråk och buller öfverflytta hela den nationella scenen med alla dess utgifter, men också med alla dess garantier på kommunalförvaltningen i Stockholm, ehuru den alltid har varit och, enligt min öfvertygelse, alltid borde förblifva en national-angelägenhet.

Det har sagts, att, om man ock tillförene kunnat hysa någon tvekan om lagenligheten i att kommunalförvaltningen beviljar det ifrågaställda anslaget, måste hvarje dylik tvekan vara häfd, sedan Kongl. Maj:t sjelf bragt frågan å bane och derigenom vitsordat Stockholms kommunalförvaltnings befogenhet att bevilja så beskaffade understöd. Nå väl, jag skall icke längre tvista om detta; jag böjer mig för Kongl. Maj:ts auktoritet, ehuru jag för några år sedan dristat yttra en annan mening.

Men ännu kan dock ett tvifvel i frågan uppstå, och det är om åtgärdens *lämplighet*. Vid *det* tviflet vill jag ännu hänga mig fast, hemställande till eder, mine herrar, huruvida det verkligen kan anses vara lämpligt att indraga äfven teaterverksamheten inom den ram af gemensamma hushållningsangelägenheter, hvilkas ombesörjande blifvit kommunalförvaltningen uppdraget. Jag kan icke neka, att det påminner mig om en gammal fras från antikens tid, då såsom det mest angelägna af allt ansågs vara att bjuda folket på "*bröd och skådespel*." Rubriken "*fattigvård och teater*" i våra stadskommuners räkenskaper skall komma att stå till den förra i en viss analogi. Men det finnes en makt, som börjar att blifva allt mer och mer medveten om sin styrka; det finnes en femte samhällsklass, som börjar vilja hafva ett ord med i laget. Och om den än icke med några nämnvärda bidrag skulle komma att skatta för uppehållet af de kommunala teatrar, som nu är fråga om, vågar jag dock, med kännedom om den menliga naturen äfven hos detta samhällslager, profetera, att det icke skall dröja länge innan man får höra det låta så här ungefär: "Här ser man hur det går till: de rika och mäktiga, hvilka sitta vid styret och hafva de offentliga angelägenheterna sig anförtrödda, de taga den fattiges dyrt förvärfvade skärf och taga den skatt, som, intjenad under strängt arbete, afpressas honom, för att dermed gälda och bekosta sina nöjen, för att få se dessa mer eller mindre blottade damer uppträda och dansa; det är *vi* som få betala, det är *de* som få njuta." Väl är det sant, såsom en talare på stockholmsbänken antydde, att vissa vilkor ju kunde uppställas, deribland att inträdesafgiften till teatrarne skulle sättas lägre någon viss dag i veckan för att bereda de mindre väl lottade samhällsklasserna tillträde dit. Men jag vågar påstå, att afgiften ändå aldrig kunde blifva så nedsatt, att icke det lägsta, det torftigaste samhällslagret i alla fall skulle finna sig från teatrarne utestängdt. Och under sådana förhållanden vågar jag, såsom sagdt, ännu vidhålla mitt tvifvel om *lämpligheten* af att tillvägagå på sätt här är föreslaget.

I den andra punkten af det förevarande utlåtandet möter oss samma framställning, som vi åtskilliga gånger förut sett göras, eller om den dramatiska teaterns försäljning. I den frågan fasthåller jag

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

alltjemt min förut uttalade mening, den att jag anser en sådan åtgärd vara oklok. Man kan ock vara viss på, att om den dramatiska teatern försäljes, så — för så vidt icke dess vidare användande till teater förbjudes — skall resultatet blifva det, att vi få ännu ett förkastligt tillskott till de redan nog många teaterinrättningar i hufvudstaden, som ockra på allmänhetens dåliga smak.

Ännu finnes det en gammal bekant, som jag icke kan underlåta att med några ord helsa. Det är det ofta afhandlade "konsortiet", som i sin spökgestalt i dag å nyo fått uppträda ibland oss. Då jag emellertid ännu aldrig i verkligheten sett ett spår af dess tillvaro, anser jag det fortfarande såsom ett fantom och uttalar jag såsom ett afskedsord till detsamma den önskan, att det åtminstone nu må få gå till hvila i sin graf, hvarur det aldrig bort uppstå.

Herr Talman! Jag yrkar bifall till hvad Kongl. Maj:t i sin proposition i ämnet föreslagit.

Herr C. I. Bengtsson: Jag skulle lika väl kunna begagna den siste talarens yttrande såsom motivering för bifall till Stats-Utskottets förslag som för afslag å detsamma, hvartill han kom, ty för min del trodde jag, att han skulle yrka afslag på så väl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets förslag. För öfrigt delar jag de åsigtter, som uttalats af Herr Johan Anderson i Tenhult. Säkerligen är det ingen, som så förstår uppskatta värdet af de Kongl. teatrarne, som just Stockholms invånare, och jag är öfvertygad om att, derest Stats-Utskottets förslag vinner Riksdagens bifall, skall Stockholms kommun gerna uppoffra den ifrågavarande summan hellre än att släppa från sig teatrarne.

Herr O. B. Olsson: Jag har alltid varit af den mening, att något statsanslag till den Kongl. teatern icke bör ifrågakomma, och i öfverensstämmelse härmed väckte jag tillika med en kamrat i Kammaren, Herr L. O. Larsson, vid 1867 års riksdag en motion om upphörandet af det dittills utgående anslaget till Kongl. teatern; en motion som så till vida ock vann gehör hos Riksdagen, att anslaget nedattes från 75,000 kronor till 60,000 kronor, med hvilket belopp det för närvarande utgår. Till stöd för min åsigt, att staten icke bör lemna bidrag till några teatrar, kan jag för öfrigt anföra t. ex. det rika England samt Spanien och Norge, inom intetdera af hvilka länder något statsunderstöd lemnas teatrarne. Å andra sidan kan jag icke heller godkänna det ofta hörda uttalandet, att teatern skulle vara en bildningsanstalt. Skall teatern benämnas en bildningsanstalt, så få åtminstone der icke uppföras sådana pjäser som "Den sköna Helena" eller "Riddar Blåskägg", eller dess lokaler upplätas till maskeradbaler m. m. dylikt, som förut har varit händelsen.

Jag har icke i allo kunnat dela Utskottets uppfattning af denna sak, i det jag nemligen icke anser, att det begärda kreditivet af 15,000 kronor bör beviljas. Men då, efter den utgång frågan fått i Första Kammaren och i betraktande af den starka minoritet för Utskottets förslag som vöteringen lär utvisa, detta förslag synes vunnit i styrka,

afstår jag ifrån att hålla på den mening jag förut hyst och yrkar i stället bifall i oförändradt skick till Stats-Utskottets utlåtande i den nu föredragna punkten.

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Herr Lyttkens: Hvarje gång det varit fråga om teateranslaget har det framhållits, af huru ofantligt stor vigt teatern är för kulturen och bildningen och för allt mera hvad de granna fraserna innehålla. Detta har framhållits utan något som helst bevis, d. v. s. alldeles som ett axiom. Nåväl, om det så vore, så skulle ju Stockholms befolkning stå på en ofantligt högre ståndpunkt än den öfriga befolkningen i landet. Stockholms invånare skulle då i afseende på moral, sedlighet, arbetsamhet, sparsamhet och alla andra dygder vara öfverlägsna landets öfriga befolkning. Jag vill ej döma derom och anser mig ej kunna bedöma denna sak. Men jag frågar, i fall det nu så vore, om det då är teatern som man får tillskrifva förtjensten deraf? Eller är det ej antagligare, att, i fall stockholmarne skulle i ett eller annat afseende stå högre än öfriga befolkningen, orsaken dertill är, att man i Stockholm har lättare tillgång till skolorna och bättre lärare, och detta därför att staden genom sin rikedom kan bättre aflöna sina lärare, och genom högre löner tilldraga sig de bästa lärarekrafterna, men alldeles icke får skrivas på teaterns meritlista. Visserligen har väl teatern sin rol att utföra i detta hänseende, men jag kan icke anse den stor, åtminstone på långt när ej så stor som man ständigt framhåller här, när frågan är om anslag till densamma.

Det var emellertid icke endast för att yttra detta, som jag begärde ordet, utan för att bemöta de talare, som flere gånger upprepat, att teatern är en statsinstitution. Ja, det är olyckligtvis så, att teatern på ett ganska egendomligt sätt blifvit kastad på regeringens axlar, men jag vet icke, att Riksdagen någonsin beslutat, att teatern skulle blifva en statsinstitution. Teatern lydte under hofförvaltningen, och Riksdagen lemnade blott ett årligt bidrag till densamma. Då Riksdagen för många år sedan höjde anslaget till första hufvudtiteln, skedde detta af flera skäl och deribland därför, att de Kongl. teatrarne lydte under hofförvaltningen och på första hufvudtiteln underhölls. Så vidt jag vet, har Riksdagen icke sedan beslutat, att teatern skall höra till någon af de andra hufvudtitlarne eller att någon af herrar departementschefer skulle blifva högste chefen för de Kongl. teatrarne. Det är i mina ögon högst olämpligt, att någon af regeringens ledamöter skall hafva teatern på sitt departement, och alldeles ej är den lämplig att höra till Finansdepartementet; är teatern en kulturanstalt, så skulle den väl höra under ecklesiastikministern. Skulle den vara en statsinstitution, skulle också vi här anordna om huru stor aflöning hvar och en bör hafva; statsrevisorerna skulle granska de Kongl. teatrarne räkenskaper, och Riksdagen skulle bestämma tjenstemännens vid de Kongl. teatrarne löner från chefens till de lägste vaktmästarnes, från de förnämste artisternas till chör- och ballettpersonalens löner. Skola vi nu bestämma dessa löner, eller skola vi gifva chefen för dessa teatrar rättighet att sjelf bestämma huru stor aflöning hvar och en bör åtnjuta? Skola vi gifva

*Angäenåe
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

honom en så vidsträckt makt, som ingen människa i Sveriges land eger, att utan kontroll taga så mycket penningar han behagar ur folkets kassa? Bör man gifva denna makt åt en teaterdirektör? Jag vill icke ur konstitutionel synpunkt gå in på något sådant. Vål kunna vi här stå och säga: vi gifva icke mera än så och så stort belopp, men om detta icke räcker till, så tager man resten hvar man för godt finner eller gör skulder och Riksdagen får betala dem. Det är mot hela denna på sned komna inrättning, att få teatern till en statsinstitution, som jag velat nedlägga min protest. Ty det blir annars oundvikligt, att denna sak skall åstadkomma förvecklingar mellan regeringen, som oupphörligen nödgas begära dessa anslag, och Riksdagen, som nödgas underkänna regeringens framställningar eller nedsätta de äskade anslagen, och på landsbygden äro få anslag så litet populära som teateranslaget, äfven om det är bestämdt och begränsadt till visst belopp, ännu värre om Riksdagen skulle låta teatern blifva en regeringsinstitution med rätt för dess styrelse att fritt handla och vandla med folkets medel. Jag får säga, att, om inom den ort, jag tillhör, skulle anställas en folkomröstning i denna sak, skulle det blifva högst få, om ens någon, som ville gifva ett enda öre till de Kongl. teatrarne. Jag tror också, att denna opinion är allmän i landet, ehuru jag icke känner till, hurudan densamma är öfver allt. Skola vi då stå här och ackordera om detta anslag och utsätta regeringen för att oupphörligen nödgas begära anslag, som vi förut endast med ovilja lemnat? Hela denna inrättning bör ordnas på annat sätt.

Nu har Stats-Utskottet framkommit med förslag att lägga en del af denna börda på Stockholms stad. En talare på göteborgsbänken har deremot anmärkt, att vi kunna mötas med det svaromål af stadsfullmäktige, att vi ej kunna taga de fattiges penningar för att bekosta de rikes nöjen. Jag undrar, om man icke med lika skäl kunde säga, att vi taga penningar från landtbefolkningen för bekostande af stockholmarnes nöjen. Det är mot ett dylikt förfarande jag vill protestera, emedan jag icke kan anse teatern vara en sådan kulturanstalt, att man dertill kan vara berättigad. En representant från Malmö har här uppgifvit, huru mycket teatern i Köpenhamn kostar, samt jemfört dessa utgifter med det anslag, som nu begäres för våra teatrar, men detta synes mig icke vara rätt. Först och främst är Danmark ett rikt land; för öfrigt tror jag, att vi i form af tillskott på ett eller annat sätt samt genom inköp af den dramatiska teatern, genom att gång på gång betala teaterns skulder uppoffrat kanske lika stora summor på våra teatrar, som danskarne på sin teater. Jag känner icke Danmarks konstitutionella statsskick, men för vårt passas det icke, att teatrarne äro en statsinstitution. På grund af dessa skäl motsätter jag mig beviljande af allt anslag till våra teatrar, till dess de blifva så ordnade, att de ej blifva statsinstitutioner, som lyda direkte under ett departement, utan ordnas så att vi till deras understöd kunna bestämma en viss summa, som icke får öfverskridas, och att Riksdagen för öfrigt ej har med deras skötsel och vård något att beställa eller har någon skyldighet att betala åsamkade skulder. Jag

är nemligen icke alldeles mot att gifva ett måttligt anslag till teatrarne underhåll, men kan icke på något vilkor vara med om att allt, som för dem erfordras, skall tagas ur folkets fickor och detta till obegränsadt belopp. Hvad det beträffar, att, såsom en talare här framhållit, vi borde antaga Stats-Utskottets förslag på den grund, att Första Kammaren antagit Kongl. Maj:ts förslag, så vill jag säga, att mig tilltalar det ena af dessa förslag lika litet som det andra. Ehuru jag icke vill yrka rent afslag, så skulle jag dock, om jag hade att välja mellan afslag och Kongl. Maj:ts förslag, bestämdt rösta för afslag. Hade jag säkerhet för, att det stannade vid de summor, som Riksdagen beviljar till teatrarne underhåll, och att dessa ej på något vilkor finge öfverskridas och att, om så lika fullt egde rum, ansvar derfor kunde träffa den som dertill var vållande, så skulle jag ehuru ogera vara med om deras beviljande, men, då man icke har någon säkerhet för, att dessa anslag icke öfverskridas, så måste jag motsätta mig dem, emedan dessa penningar tagas ur folkets kassor, och de kunna användas för bättre, nödvändigare och nyttigare saker än nu ifrågarande.

Häruti instämde Herrar *Joh. Jönsson, Farup, L. J. Larsson, A. Magnusson, Olof Andersson, J. E. Ericsson* i Ahlberga, *Folke Andersson, Sandberg, Mejenqvist* och *Lars Nilsson*.

Herr Statsrådet Themptander: Efter det understöd, som kommit den Kongl. propositionen till del af åtskilliga talare, kan jag fatta mig temligen kort. Jag anser mig likväl böra tillägga några ord för att närmare framhålla, hvarom frågan egentligen gäller enligt den Kongl. propositionen och huru förhållandena skola komma att gestalta sig, i händelse Stats-Utskottets förslag kommer att vinna Riksdagens bifall. Det har ty värr icke varit möjligt att efterkomma sista Riksdagens begäran om framläggande för denna Riksdag af ett förslag till definitiv lösning af teaterfrågan, och Stats-Utskottet har äfven i sitt utlåtande erkänt de svårigheter, som stält sig hindrande i vägen för en sådan lösning för närvarande. Då således frågan återigen gälde ett provisorium, så har jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet, under åberopande af teaterdirektionens utlåtande, sökt bjuda skäl, hvarför det skulle vara af synnerligt gagn, icke minst ur ekonomisk synpunkt, att ställa så till, att detta provisorium kunde utsträckas till en något längre tid än hittills, och därför afser den Kongl. propositionen reglering af teatrarne verksamhet under en tid af tre år. Jag har vidare icke ansett lämpligt att under ett dylikt provisorium förorda en så genomgripande åtgärd som den, hvilken skulle innefattas i försäljningen af den dramatiska teatern. Stats-Utskottet har äfven instämt i den af mig sålunda uttalade uppfattning, så väl i fråga om angelägenheten af, att teatrarne verksamhet finge fortgå under tre år, som äfven derom, att anstånd för viss tid bör medgifvas med dramatiska teaterns försäljning. Men Utskottet har gjort hela frågan om teaterverksamhetens fortsättande samt till och med ett fortsatt utgående af det ordinarie anslag, som hittills varit anvisadt å 60,000 kronor, beroende på, att Stockholms kommun lemnade ett bidrag till

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

visst belopp till de Kongl. teatrarne. Jag är, såsom en hvar, hvilken tagit del af statsrådsprotokollet rörande detta ämne, kan finna, ingalunda af den åsigt, att icke kommunen lämpligen bör lemna bidrag till de Kongl. teatrarne upprätthållande, detta framgår tydligt af den hemställen jag hos Kongl. Maj:t gjort, att från Stockholms stadsfullmäktige infordra yttrande, huru vida de icke voro villige att för nu löpande spelår ikläda sig vissa förbindelser i detta hänseende; jag håller för min del före — med allt erkännande af, att teatern är en kulturanstalt, för hvars värdiga upprätthållande staten måste hafva ganska stort intresse — att en medverkan i viss mån från den kommuns sida, inom hvilken teatern är belägen, är fullt påkallad af det omedelbara gagn en sådan kommun hemtar af en sådan kulturanstalt, och detta icke minst för dess mindre bemedlade medlemmar. Det är således ingen principiell meningsskiljaktighet i det afseendet mellan regeringen och Stats-Utskottet. Men hvarför jag trots allt detta för min del ansett, att man för närvarande icke borde ifrågasätta något bidrag från Stockholms stadsfullmäktige, det var innehållet af det svar, stadsfullmäktige lemnade på den till dem gjorda framställningen rörande dylikt bidrag. I det berednings-utskottets utlåtande, som ligger till grund för stadsfullmäktiges beslut, och hvaraf en talare på stockholmsbanken redan lemnat Kammaren del, har beredningsutskottet betonat, att stadsfullmäktige icke vilja och anse icke kunna ifrågakomma att bidrag lemnas till teatrarne, förrän teaterfrågan blifvit definitivt afgjord och saken kunde på en längre framtid ordnas. Med detta svar på den af Kongl. Maj:t gjorda framställningen ansåg jag för min del det vara alldeles ändamålslost att å nyo göra en hemställen till stadsfullmäktige för att påkalla deras medverkan på ett interimistiskt ordnande af teaterfrågan. Det ärade Stats-Utskottet har varit af en motsatt åsigt, men Stats-Utskottet har icke inskränkt sig till att föreslå ett så beskaffadt beslut, som skulle sätta Kongl. Maj:t i tillfälle att å nyo tillfråga stadsfullmäktige, huru vida och på hvilka villkor stadsfullmäktige skulle vilja lemna bidrag. Hade sådant skett, så hade man kunnat vänta ett tillmötesgående svar på en dylik framställning, åtminstone vågar jag hysa en sådan förhoppning. Men om en så beskaffad framställning är icke fråga i Utskottets förslag. Der uppställes den fordran, att Stockholms kommun skall lemna ett visst bidrag, vid äfventyr att teaterverksamheten annars fullkomligt inställes. Jag vågar hemställa till denna Kammare och till den berättigade känsla af egen värdighet och sjelfständighet Kammaren hyser, om ett dylikt äfventyr förelagdt en korporation, sådan som Stockholms stadsfullmäktige, kan vara egnadt att väcka sympatier för saken.

För min del är jag öfvertygad om, att man äfven på de håll, der bland stadsfullmäktige finnas personer, sinnade att rösta för bidrag från kommunen, skall genom den form, hvari frågan underställes stadsfullmäktiges pröfning, aflägsna dessa sympatier. Det är naturligtvis svårt att nu med säkerhet ställa horoskopet för frågans utgång hos stadsfullmäktige, om detta Stats-Utskottets betänkande skulle blifva Riksdagens beslut; men jag måste i den ställning, jag intager, framhålla och sätta mig in i alla eventualiteter, som kunna inträffa

och således tänka mig hvad följden skulle blifva, om fullmäktige sade nej. Jag kan lugna den siste talaren på hallandsbänken dermed, att det kan verkligen icke, såsom Stats-Utskottets utlåtande är formuleradt, under något förhållande komma i fråga, att ett enda öre kan af regeringen disponeras för teaterverksamhetens fortsättande efter den 1 Juli, om stadsfullmäktige vägra bidrag, ty, såsom detta förslag är uppställt, kan Kongl. Maj:t i sådant fall icke anvisa några statsmedel för teatrarne uppehållande efter den 1 Juli. Det vilkor, som Riksdagen fäst vid detta anslag, skulle nemligen icke kunna komma att uppfyllas, om stadsfullmäktige sade nej; och följaktligen skulle den oafvisliga följd då inträffa, att teatern finge den 1 Juli inställa sin verksamhet, och hela den verksamhet, som denna konstanstalt utöfvat under mer än ett århundrade på ett i allmänhet förtjenstfullt och erkännansvärdt sätt, några veckor härefter komma att afbrytas. Jag hemställer till herrarne, huru vida det kan vara skäl att för den jemförelsevis ringa skilnad i statsutgift, som förefinnes emellan Utskottets och Kongl. Maj:ts förslag och hvilken skilnad inskränker sig till 25,000 kronor, huru vida det kan vara skäl, säger jag, att därför utan längre förberedelsetid än, som nu blifvit lemnad, utsätta sig för den eventualitet, att all verksamhet vid de Kongl. teatrarne skulle upphöra.

Kan det dessutom vara skäl att nu fatta ett beslut, som redan om några veckor skulle beröfva den talrika personal, uppgående till flera hundra personer, som är fästad vid Kongl. teatrarne, tillfälle till utkomst för sig och sina familjer, utan att de kunnat rimligtvis förutse ett så brådstörtadt tillintetgörande af denna institution. Jag vågar tro att den besparing, som vi sålunda skulle göra, skulle komma att medföra ganska vidtutseende och sorgliga följder, och jag vågar till och med antaga att den sorgliga belägenhet, hvori en mängd personer skulle i följd af ett sådant beslut komma att råka, skulle icke undgå att vid nästa riksdag just hos herrarne sjelfve framkalla ett medlidande, som skulle taga sitt uttryck i siffror på nionde hufvudtiteln, som kanske blifva vida större än den besparing, som nu skulle göras.

Såsom Kammaren behagade finna, är det ingalunda därför att jag skulle principiellt ogilla åsigten, att kommunen bör lemna ett bidrag till teaterverksamheten, utan därför att jag icke för min del kan finna lämplig den form, hvori man enligt Utskottets förslag skulle påkalla en sådan medverkan från kommunen, och därför att Utskottets förslag är så beskaffadt, att detsamma skulle kunna framkalla af mig nyss antydda eventualiteter af högst betänkelig beskaffenhet, som jag anser mig böra till Kammaren hemställa, huru vida icke för närvarande öfvervägande skäl tala för bifall till den Kongl. propositionen.

Herr Lyttkens: Efter den förklaring, Herr Finansministern med sin vanliga öppenhet och frimodighet afgifvit, och som jag till fullo litat på hans ord, att, om Stats-Utskottets förslag af Riksdagen antages, regeringen icke anser sig berättigad att taga och använda till förevarande ändamål något af de anslag och besparingar, som stå till Kongl. Maj:ts disposition, och att teaterstyrelsen i så fall ej eger att

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

göra skulder, så afstår jag från att rösta för afslag och röstar för bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Jag kan dock icke vara med om dramatiska teaterns försäljning, utan under vilkor, att den icke vidare finge användas till teater. Denna är nemligen så trång, att, om en olycka skulle inträffa, högst få af de personer, som för tillfället vore i teatern, skulle kunna undkomma oskadda. Teaterbyggnaden kunde i stället användas till lokal för embetsverk, dertill staten nu måste hyra lokaler. Hyran för förhyrda embetslokaler i hufvudstaden lär för närvarande uppgå till cirka trettiotusen kronor och, efter hvad en sakkunnig person yttrat, lär teaterbyggnaden lämpligen kunna inredas till lokal för embetsverk. Jag har velat nämna detta för att derigenom inlägga min protest mot försäljningen af dramatiska teatern för teatralisk verksamhet, emedan detta hvarken skulle vara till bättnad för den stora Kongl. teatern eller den teaterbesökande allmänheten, som der kan råka i ganska stor fara.

Efter Herr Finansministerns yttrande kommer jag emellertid att rösta för Utskottets förslag i nu föredragna punkten.

Herrar *Borg* och *Sven Andersson* instämde i detta anförande.

Herr Hæggström: Vid ett föregående tillfälle, då det varit fråga om teatern, har jag angifvit min ståndpunkt i denna fråga, och jag har sedan dess icke funnit något skäl att frångå densamma. Också är jag Stats-Utskottet tack skyldig för dess nu afgifna förslag, som jag tror vara det bästa för närvarande.

Från statsrådsbanken har blifvit påpekadt, hvilka ledsamma följder, som kunde uppstå, om stadsfullmäktige icke komme att ingå på Utskottets förslag. Dylika följder kunna visserligen inträffa, men hvem drabbar ansvaret därför? Riksdagen eller stadsfullmäktige? Hos stadsfullmäktige har redan en gång förut framställning skett om beviljande af ifrågavarande bidrag från kommunen, men då ville de icke bevilja detsamma. Nu föreslår Utskottet att Riksdagen skall lemna sitt bidrag mot vilkor, att kommunen jemväl lemna ett bidrag. Hvilken skall då bära ansvaret, om ledsamma följder komma att inträffa? Icke kan det vara Riksdagen. Man har väl sagt, att det är Riksdagen, som bör böja sig för Stockholms stad i denna fråga, och icke tvärtom, men detta är, enligt min tanke, att vända frågan på sned. Med anledning häraf yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Lindmark: Jag har ännu icke hört att våra politiska seder och åskådningar tagit den rigtning, att kommunalrepresentationerna inom landet och följaktligen äfven stadsfullmäktige i Stockholm förväntas skola buga sig för Riksdagen; men jag är deremot fullt öfvertygad om, att den kommunala representationen i Stockholm skall känna sig mycket obehagligt berörd utaf detta försök till ingrepp från den lagstiftande maktens sida på dess sjelfbeskattningsrätt.

Jag har begärt ordet allenast för att protestera emot den siste ärade talarens yttrande, det ansvaret skulle drabba Stockholms stads-

fullmäktige och icke Riksdagen, om de Kongl. teatrarne verksamhet inställdes. Det är rent af en sjelfpantningsåtgärd mot Stockholms kommuns kassa, hvartill Riksdagen gör sig skyldig genom att bifalla Stats-Utskottets förslag. Jag vidhåller således på det bestämdaste att, om Utskottets förslag vinner Kamrarnes bifall och sålunda de Kongl. teatrarne komma att stängas, är felet *Riksdagens* och icke Stockholms stadsfullmäktiges.

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Herr vice Talmannen Ifvarsson: Flere talare hafva framhållit, hurusom teaterfrågan på landsbygden i allmänhet betraktas med ogynsamma blickar. Det är icke heller att undra på, om personer, som aldrig sett en Kongl. teater och sannolikt aldrig komma att bevista en representation å en dylik teater, kunna betrakta denna fråga med misstroende. Jag vill till och med påstå, att sådana personer icke äro i stånd att bedöma, om det är bättre eller sämre pjäser, som der uppföras eller nyttan af en dylik teaters verksamhet. Men de deremot, som bo på nära håll och hafva tillfälle att bevista teatern, böra kunna bättre bedöma, huruvida en sådan verksamhet bör uppehållas eller icke. På denna senare omständighet anser jag det ligga större vikt än på frågan om det anslag, som begäres af Stockholms stad, ty såsom Utskottet nu uppställt sitt beslut, så gestaltar sig saken så, att, om Utskottets förslag antages och Stockholms stadsfullmäktige, hvilka måste vara bland dem, som hafva den bästa insigt om teaterns verksamhet är till nytta för staden och landet eller icke, vilja hafva en Kongl. teater, så är det naturligt, att de, om denna institution anses nyttig, icke skola draga i betänkande att bevilja medel dertill. Anse de deremot denna institution icke nyttig; så afslå de utan tvifvel det begärda anslaget till dess verksamhet och då, kan man säga, har en mera sakkunnig domare än vi kunna vara i denna fråga bestämt, om de Kongl. teatrarne böra bibehållas eller icke. Jag anser ett dylikt bedömande vara hufvudsak och långt viktigare än frågan om sjelfva anslaget. Af dessa skäl sluter jag mig till Utskottets förslag.

Med Herr vice Talmannen instämde Herrar *J. Pettersson* i Alfvesta, *J. E. Johansson*, *Smedberg* och *J. Jonasson* i Rasselbygd.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr Talmannen framställde propositioner på dels bifall till Kongl. Maj:ts proposition, dels bifall till Herr Joh. Andersons vid momentet fogade reservation, dels slutligen afslag å så väl Utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts proposition i motsvarande del; och fann Herr Talmannen propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes. I anledning häraf och för bestämmande af kontrapositionen upptog Herr Talmannen å nyo de öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till Kongl. Maj:ts proposition nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men-jemväl rörande kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf och sedan till kontraposition i denna senare votering antagits yrkandet på afslag å så väl Utskottets

Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställningar, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående Stats-Utskottets i mom. a) af Utlåtandet N:o 13 b) gjorda hemställan antager yrkandet på bifall till motsvarande del af Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda proposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit deras mening, som yrkat afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition i ämnet som Stats-Utskottets förevarande hemställan.

Denna omröstning utföll med 102 Ja mot 84 Nej, i följd hvaraf omröstningspropositionen för hufvudvoteringen erhöll följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i mom. a) af Utlåtandet N:o 13 b) röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit motsvarande del af Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda proposition.

I denna senare omröstning afgåfvos 121 Ja och 63 Nej, hvadan Utskottets hemställan af Kammaren bifallits.

Mom. b.

I detta moment hemställde Utskottet, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att den vid 1883 års riksdag af Kongl. Maj:t föreslagna och af Riksdagen medgifna försäljningen af den dramatiska teatern samt af den materiel, som funnes kunna undvaras, skulle verkställas före den 1 Juli 1887.

Efter föredragning häraf anförde:

Herr J. Jonasson i Gullaboås: Jag ber utan att vidare vilja trötta Kammaren med upprepande af förut anförda skäl att få yrka afslag å Utskottets hemställan i nu föredragna moment.

Herr Sven Nilsson: Då Kammaren bifallit den föregående punkten, så lider det väl intet tvifvel, att ju icke äfven denna punkt bör vinna Kammarens bifall. Under den föregående diskussionen uttalades af åtskilliga talare vissa farhågor för att de af Utskottet föreslagna villkoren för beviljande af vidare anslag till de Kongl. teatrarne icke skulle kunna utföras. För min del anser jag dessa farhågor sakna grund, men må hända skulle de kunna få ett visst berättigande, om Kammaren nu afsloge denna punkt. Jag anhåller derföre, att Kammaren ville bifalla jemväl den nu föredragna punkten, i synnerhet som Kammaren genom ett afslag skulle fatta ett beslut, som strider emot de åsikter, som förr i denna fråga af Kammaren uttalats, ty afslås punkten, är ju i och med detsamma den föreslagna försäljningen af Dramatiska teatern afslagen.

*Angående
anslag till de
Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Herr Lyttkens: Under det allmänna sorlet i Kammaren kunde jag icke höra, hvilken punkt sist föredrogs, men jag förmodar dock att det var mom. b), och vill då nu upprepa hvad jag yttrade under diskussionen angående första punkten, att nemligen jag för min del anser att den Dramatiska teaterns byggnad icke bör försäljas, utan bibehållas för statens räkning, för att der måtte kunna inredas lämpliga lokaler för de embetsverk, för hvilka staten nu måste hyra lokaler. Om nemligen denna byggnad försäljes, är det att befara, att den åter kommer att användas till teater och då kanske af andra eller tredje rang, kanske blifva en efterträdare till den beryktade »ladan». Detta anser jag skulle vara högst olämpligt, och då staten nu får ge ut, om jag minnes rätt, omkring 30,000 kronor om året i hyror för embetsverk, som icke kunnat inrymmas i statens egna hus, anser jag det vara ändamålsenligast, att denna byggnad icke försäljes, utan bibehålles för statens räkning att användas på sätt jag förut antydt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Mom. c.

Bifölls.

§ 8.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utskottets Memorial N:o 30, i anledning af nådig remiss med öfverlemnande af uppgift å de under år 1883 inträffade förändringar i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar.

§ 9.

Efter föredragning vidare af samma Utskotts Utlåtande N:o 31, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående eftergift af kronan

tillerkänd ersättning för försummad byggnads- och odlingsskyldighet å krononybygget i Lantto N:o 12 i Sattajärvi by i Norrbottens län, blef samma utlåtande af Kammaren bifallet.

§ 10.

*Angående
inlösen af
skattefrälse-
räntor m. m.*

Företogs till handläggning Stats-Utskottets Utlåtande N:o 32, i anledning af väckta motioner om statens inlösende dels af skattefrälseräntor, dels af den kronotionde, som åtföljer patronaträtt i vissa församlingar eller under annan enskild eganderätt innehafves, samt nämnde räntors och tiondes omsättning i penningar.

Med föranledande af berörda motioner, afgifna den ena af Herr *Nils Olsson* och den andra af Herr *Ola Andersson*, hemställde Utskottet, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, efter förutgången utredning, vidtaga åtgärder för att ej mindre de räntor å skattefrälsehemman, hvilka genom köp, byte eller gäfva kommit från kronan i enskild persons hand och icke blifvit med jordeganderätten förenade, än äfven den kronotionde, hvilken åtföljde patronaträtt inom vissa församlingar eller under annan enskild eganderätt innehades, måtte emot full ersättning till ränte- eller tiondegarne varda af statsverket inlösta samt derefter omsatta enligt föreskrifterna i Kongl. kungörelsen den 11 Maj 1855 och Kongl. förordningen den 23 Juli 1869.

Efter föredragning häraf anförde:

Herr Rydin: Det förslag, som här blifvit för Riksdagen framlagt, anser jag för min del vara ganska billigt och alldeles i sin ordning, nemligen att egare af skattefrälsehemman i afseende å de räntor, de hafva att utgöra, skola komma i samma ställning som egare af andra slag af skattehemman.

Hvad som uppkallat mig i denna fråga är derföre icke detta, utan andra afdelningen af Utskottets hemställan, nemligen om inlösende af den patronaträtten i vissa församlingar åtföljande kronotionde. I afseende å den delen af Utskottets förslag är jag nemligen litet oviss om, huru man dervid skall förhålla sig. Jag vill minnas, att kronotionden, hvilken är en skatt, också bör följa de regler, som gälla för skatters utgörande i allmänhet, och jag förstår icke rätt, hvarför man icke i öfverensstämmelse med förr gifvet prejudikat genom en lag kan bestämma, att ifrågavarande kronotionde skall för framtiden utgöras efter samma grunder som all annan kronotionde. Jag vet visserligen, att i 1869 års förordning om räntepersedlarnes förvandling till penningar särskildt undantag blifvit gjordt för den med patronaträtten i vissa församlingar följande kronotionden, och att det således är nödvändigt att vidtaga åtgärder för åstadkommande af en reglering i denna fråga. Men jag anser det vara af vikt, att man i detta hänseende söker åvägabringa en fullständig utredning, och till en sådan utredning hör äfven, att man tager reda på hvilka skyldigheter som med kronotiondens uppbärande följa för patronaträtten.

Först sedan det visat sig, att dessa rättigheter äro af den beskaffenhet, att full ersättning bör ifrågakomma, har man att bestämma, huruvida ersättningen skall utgå af statsmedel eller erläggas af kommuner och andra institutioner, som kunna hafva fördel af de med patronaträtten förenade skyldigheter, till följd hvaraf vid ifrågakommande upphälvande af patronat, kommunen skulle erhålla till en del ersättning af statsverket för utgörande af skyldigheter, som ej annorstädes fullständigt tillhöra kommunen, samt afgöra, hvem som skall betala det tillskott eller den mellangift, som kan ifrågakomma, om denna kronotionde i likhet med all annan sådan skall lösas efter ett bestämdt penningpris.

Jag anser visserligen för min del, att i ordet utredning redan ligger nödvändigheten af en så beskaffad fullständig undersökning, men jag har likväl ansett mig böra fästa uppmärksamheten på, att det icke endast är nog att verkställa aflösningen af denna kronotionde genom att helt enkelt öfverflytta densamma på statsverket och ålägga staten att utan vidare betala det tillskott eller den mellangift, som kan ifrågakomma, utan att man också bör undersöka, hvem som rätteligen bör utgöra detta tillskott, samt huruvida icke genom en bestämd lag kan bestämmas, att en så beskaffad lösen af denna kronotionde kan ega rum, utan att man derföre behöfver vidtaga den åtgärd, här blifvit ifrågasatt, eller att staten först måste träda emellan och erlagga en särskild afgift.

Herr E. G. Boström: I likhet med den föregående talaren anser äfven jag, att, om en skrifvelse i det syfte, Utskottet här föreslagit, skall aflätas, det vore önskvärdt, att den finge en något större omfattning, så att den ifrågasatta utredningen komme att afse icke blott skattefrälserräntor utan äfven frälseskatteräntorna. Jag erkänner gerna, att dessa båda slag af räntor till sitt ursprung äro af helt olika natur, i det att de i det ena fallet uppkommit derigenom, att staten öfverlätit sin rätt på en enskild person, under det de i det andra fallet grunda sig på öfverenskommelser enskilda personer emellan. Men i sjelfva verket lär det ofta vara svårt att skilja mellan skattefrälse och frälseskatte, då det numera i många fall icke låter sig afgöra, om räntan på den ena eller andra vägen kommit i den enskilde innehafvarens hand. Af den utredning, som år 1874 af Kammarrådet Anderson verkställdes i detta ämne, framgår, att skattefrälserräntor finnas till ett kapitalvärde af omkring 2,800,000 och frälseskatteräntor till värde af omkring 1,400,000 kronor. För min del anser jag det vore önskligt, att vi kunde komma derhän, att all skattejord blefve likställd, samt att icke frälseskattejorden må komma i en sämre belägenhet än all annan skattejord, och af sådan anledning anser jag, som sagdt, att den ifrågasatta utredningen borde få en något större omfattning. Jag vet väl, att jag i det afseendet icke nu kan göra något yrkande, då någon motion i sådant syfte icke föreligger; men då jag här ser närvarande chefen för Finansdepartementet, har jag velat fästa hans uppmärksamhet på önskvärdheten af att frågan i hela dess vidd blir föremål för utredning; jag vet äfven, att det anses för allt för svårt ingrepp på eganderätten, om man skulle stadga en inlösning af

*Angående
inlösen af
skattefrälserräntor m. m
(Forts.)*

*Angående
inlösen af
skattefrälse-
räntor m. m.
(Forts.)*

de genom enskild öfverenskommelse uppkomna frälseskatteräntorna, men för min del är jag förvissad att, om ett billigt förslag till aflösning af dessa frälseskatteräntor framlägges, skola de flesta frälseräntegare vara villiga att gå in derpå.

Häruti instämde Herrar *C. Carlsson* och *Weckman*.

Herr Nils Olsson yttrade: Jag ber att till alla delar få instämma med Herr Boström. Som herrarne kunnat se af min motion, hade äfven jag helst velat i mitt förslag inbegripa jemväl dessa frälseskatteräntor, men då efter de uttalanden, som i det afseendet lemnats så väl af Herr Kammarrådet Anderson som af skatteregleringskommittén, föga utsigt förefans för att få ett sådant förslag igenom, har jag i år inskränkt mig till att allenast föreslå inlösnings af skattefrälseräntorna eller sådana räntor, som ursprungligen tillhört staten, men af en eller annan anledning kommit i enskild persons hand. Då emellertid Utskottet nu afgifvit sitt förslag, samt jag har anledning tro, det Kamrarna komma att fatta sitt beslut i öfverensstämmelse dermed, så vill jag härmed hafva uttalat den förhoppning, att regeringen ville, när den tager frågan om inlösen af skattefrälseräntorna under ompröfning, jemväl i sammanhang dermed verkställa en erforderlig utredning i afseende på inlösen af frälseskatteräntorna, hvadan jag instämmer i Herr Bostöms åsigt, att regeringen borde taga denna fråga i hela dess omfattning under ompröfning.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 11.

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.*

Till behandling förekom härefter Stats-Utskottets Utlåtande N:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående virkesunderstöd för anläggning af jernväg från Luleå till norska gränsen.

I förevarande proposition hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för sin del medgifva, dels att bolaget "The Northern of Europe Railway company limited" måtte berättigas att för första anläggningen af bansträckningen mellan trakten af Buddbyn i Öfver-Luleå fem mil från kusten af Bottniska viken till riksgränsen och för första uppsättningen af sådan för jernvägen behöflig rörlig materiel, som i anläggningsorten tillverkades, emot en afgift af tio öre för hvarje träd, afverka det antal dylika, som enligt af sakkunnig person granskadt materialförslag för ändamålet erfordrades, att till den del träden ej kunde uttagas från den för jernvägens framdragande af kronan upplåtna mark och i den mån virkestillgången å kronans invid banan belägna skogar funnes, utan men för framtida virkesafkastning, sådant medgifva, å nämnda skogar, efter Kongl. Domänstyrelsens anvisning och föreskrifter, af vederbörande jägmästare utstämplas, med förbindelse för bolaget ej mindre att bekosta virkets utstämpling och den kontroll i öfrigt öfver

afverkningsrättens begagnande, som Domänstyrelsen kunde finna erforderlig, än ock att på sin bekostnad vidtaga de åtgärder som kunde af Domänstyrelsen påfordras till förekommande af eldfara för kronoskogarne så väl under byggnadsarbetets utförande som sedermera vid banans trafikerande; dels ock att allt virke, som erfordrades till första uppsättning af stängsel och telegrafstolpar för jernvägen på den nyss angifna sträckningen, finge, i mån af behof, afgiftsfritt och utan föregången utstämpling afhemtas från de skogstrakter vid banan, som af jägmästaren anvisades.

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)*

I anledning häraf hemstälde Utskottet,

att Kongl. Maj:ts ofvanberörda proposition måtte på det sätt bifallas, "att Riksdagen — under förutsättning att möjligen uppkommande fråga om förevarande jernvägs fortsättning till Haparanda eller annan ort i närheten af finska gränsen, varder underställd Riksdagens pröfning, samt att några sådana ändringar i koncessionen af den 8 December 1882 ej medgifvas, genom hvilka säkerheten för jernvägsanläggningens utförande, särskildt å sträckan mellan Gellivaara och ändpunkten Luleå, blefve i någon mån förminskad — för sin del medgifver,

dels att bolaget "The Northern of Europe Railway company limited" må berättigas att för första anläggningen af bansträckningen mellan trakten af Buddbyn i Öfver-Luleå fem mil från kusten af Bottniska viken till riksgränsen och för första uppsättningen af sådan för jernvägen behöflig rörlig materiel, som i anläggningsorten tillverkas, emot en afgift af tio öre för hvarje träd, afverka det antal dylika, som enligt af sakkunnig person granskadt materialförslag för ändamålet erfordras, att till den del träden ej kunna uttagas från den för jernvägens framdragande af kronan upplåtna mark och i den mån virkestillgången å kronans invid banan belägna skogar finnes, utan men för framtida virkesafkastning, sådant medgifva, å nämnda skogar, efter Kongl. Domänstyrelsens anvisning och föreskrifter, af vederbörande jägmästare utstämplas, med förbindelse för bolaget ej mindre att bekosta virkets utstämpling och den kontroll i öfrigt öfver afverkningsrättens begagnande, som Domänstyrelsen kan finna erforderlig, än ock att på sin bekostnad vidtaga de åtgärder, som kunna af Domänstyrelsen påfordras till förekommande af eldfara för kronoskogarne så väl under byggnadsarbetets utförande som sedermera vid banans trafikerande;

dels ock att allt virke, som erfordras till första uppsättning af stängsel och telegrafstolpar för jernvägen på den nyss angifna sträckningen, må, i mån af behof, afgiftsfritt och utan föregången utstämpling afhemtas från de skogstrakter vid banan, som af jägmästaren anvisas;

dock under vilkor:

a) att utstämplingen skall ske med hänsyn till den virkessort, som erfordras, så att ej större dimensioner utstämplas än ändamålet kräver och lämpligen ske kan;

b) att bolaget förbinder sig att, om någon af jernvägsanläggning-

Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)

gens särskilda sektioner mellan Luleå och Gellivaara, mellan Gellivaara och Luossavaara och mellan Luossavaara och riksgränsen mot Norge ej behörigen fullbordas, genast till statsverket erläggas skilnaden mellan den här ofvan omförmälda afgift af tio öre för hvarje träd och det pris som i orten är gällande, likväl med iakttagande deraf att priset för de träd, hvilka, på grund af Kongl. Maj:ts lemnade medgifvande, under innevarande vinter afverkats eller komma att afverkas, dervid ej må sättas högre än 86 öre, samt att skyldigheten till prisskilnadens erläggande åligger bolaget med hänsyn ej till jernvägsanläggningen Luleå—riksgränsen i dess helhet, utan till hvarje särskild, här ofvan angifven sektion, så att, då hvarje sådan sektion fullbordats, skyldigheten att för de träd, som derå användts, erlægga prisskilnad upphör, ehvad de öfriga sektionerna fullbordas eller icke; samt

c) att bolaget skall för fullgörande af sin i nästföregående moment b) omförmälda förbindelse, innan träden få fällas, ställa säkerhet i penningar eller värdepapper, särskildt för hvardera af ofvan angifna sektioner, motsvarande fulla värdet enligt i orten högst gällande pris af det virke, som beräknats komma att å sektionen åtgå; börande denna säkerhet af Kongl. Maj:t prövas och i Statskontoret deponeras, samt bolaget ega rätt att, efter sektionens fullbordande, återfå hvad såsom säkerhet för afverkningen å samma sektion deponerats.“

Emot denna Utskottets hemställan hade reservationer anmäls af Herrar *Liss Olof Larsson*, *Sven Andreasson*, *A. P. Danielson* och *N. Petersson*.

Efter det Utskottets hemställan blifvit uppläst anförde:

Herr N. Petersson: Då jag låtit anteckna mig såsom reservant mot detta Utskottets förslag, har jag ansett mig böra med några ord göra reda för min åsigt i frågan. Till en början vill jag då erkänna, att Utskottets förslag i betydlig mån innebär en förbättring mot Kongl. Maj:ts förslag, men det oaktadt kan jag icke känna mig tillfredsstäld med det slut, hvartill Utskottet kommit, eller med andra ord med det sätt, hvarpå vederbörande i denna sak gått till väga. Jag byser politiska betänkligheter emot, att dessa utländingar tillerkännas rätt att besitta jord inom landet, då, enligt min åsigt den erfarenhet vi i det afseendet hittills haft icke varit af någon fördelaktig beskaffenhet. Och dessutom anser jag de rättigheter, som Kongl. Maj:t redan beviljat dessa utländingar, gå vida utöfver hvad Riksdagen lagt i Kongl. Maj:ts hand att medgifva.

Ser jag på sjelfva frågan, så kan det icke ett ögonblick falla mig in att betvifla, att ju icke denna jernväg skall blifva till nytta för länet, särdeles om den icke utsträcker öfver vårt eget lands gränser; men deremot har jag svårt att förstå, att det kan vara till fördel för oss, att den drages fram ända till Ofoten. Men äfven om så skulle vara, förefaller det mig eget, att det skall vara utländingar som utföra ett sådant företag; nog vore det väl bättre, om det kunde

åstadkommas af oss sjelfva; men alla jag talat med hafva förklarar detta rent af omöjligt. Vid sådant förhållande synes det mig för oss såsom representanter vara betänkligt att taga någon som helst befattning med ett företag af denna vidlyftiga beskaffenhet. Dessutom hafva vi ju inga garantier för att detta så kallade bolag — ty något bolag i den bemärkelse vår lag afser kan det svårigen sägas vara, då ingen aktieteckning finnes — verkligen kommer att utföra företaget. Det heter nu visserligen, att det är engelsmän, som stå i spetsen för företaget, och engelsmännen hafva ju alltid varit våra allierade, så att af dem böra vi väl icke hafva något att frukta. Men hvem garanterar oss för, att det icke en vacker dag blir ryssar, som komma i besittning af denna jernväg? Icke för det att jag just är rädd för ryssen heller, men nog vore det väl betänkligt, om saken i en framtid skulle gestalta sig på det sättet. Härtill kommer, att just ingen tror, att företaget verkligen kommer att bringas till fullbordan; och i betraktande af alla dessa omständigheter anser jag det vara bäst att icke Riksdagen har med denna tvifvelaktiga affär att göra, och får jag derföre yrka afslag å så väl Kongl. Maj:ts som Utskottets förslag.

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)*

Herr Wikstèn: Herr Talman! Då Norrbottens areal motsvarar omkring en fjerdedel af hela Sveriges, är det således lätt förklarligt att, då jag är sydligast boende af Norrbottens representanter, hvarken jag eller mina hufvudmän kunna anses hafva direkta fördelar af ifrågasvarande jernvägsföretag. Jag anser mig emellertid så mycket mer böra tillkännagifva min åsigt i saken.

Så väl Domänstyrelsen som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbotten och vederbörande skogsinspektor samt slutligen äfven Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet hafva alla insett ifrågasvarande jernvägsföretags stora betydelse, icke blott för Norrbotten, utan äfven för staten. För min ringa del vill jag äfven varmt vitsorda detsamma. Jag förutsätter, att, derest ifrågasvarande jernväg kommer till stånd, detsamma skall medföra stor nytta dels för öfra Norrland derigenom att den skaffade orten en sammanknytning med öfriga världen genom kommunikation med isfri hamn, komme att blifva ett medel till jordbrukets förkofran och industriens uppblomstring samt sålunda beredde arbetaren behöflig näring och utkomst och dels för staten, hvilken af jernvägen skulle draga stora fördelar, ej blott indirekta genom ökad fastighets- och inkomstbevilning, utan fastmer direkta genom ökad värde å de statens stora skogsarealer, som jernvägen kommer att beröra, och hvaraf en stor del äro så belägna, att de eljest ej kunna i någon väsentlig mån tillgodogöras, åtminstone icke utan allt för dyrbara elfrensingsföretag och i alla händelser — jernvägen förutan — alltid till ett orimligt lågt värde. Den jemförelsevis ringa uppoffring, som af staten är ifrågasatt, kan och bör ej betraktas annorlunda än såsom ett lämpligt tillmötesgående. Med de skärpta bestämmelser Stats-Utskottet föreslagit har ju staten intet att riskera, men, som nyss antydde, mycket att vinna, äfven om man skulle tänka sig det värsta som kan hända, t. ex. att bolaget ej ens mäktade att bygga 1:sta sektionen, d. v. s. från Luleå till Gellivaara, så hade ju

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)*

staten i så fall dock full betalning för hvarje träd, som vore för ändamålet afverkadt, och dertill de 200,000 kronor, som bolaget i Statskontoret deponerat. Antager man vidare att bolaget byggde 1:sta sektionen, men ej förmådde att fortsätta, då hade staten visserligen lemnat till samma sektion erforderligt virke mot 10 öre per träd, men hade deremot äfven i så fall i behåll nyss omförmälda 200,000 kronor och dertill den förmånen ej allenast för staten, utan äfven för orten, att jernväg funnes till Gellivaara socken och malmberg, belägna omkring 18 mil från Luleå, och hvilken jernvägsdel af många anses för den viktigaste af ifrågavarande jernvägsföretag. I tal och skrift har visserligen framhållits, att banan borde byggas af svenske män och med svenskt kapital, och att det vore skadligt, att utländingar skulle af ifrågavarande företaget samt af de malmtillgångar och öfriga fördelar, som detsamma komme att medföra, skörda den hufvudsakligaste vinsten o. s. v. Ja, mine herrar, detta är eu vacker tanke, om blott den kunde förverkligas. Min tro är dock, att, om man skulle vänta, till dess ifrågavarande företaget blefve, åtminstone till dess nu ifrågasatta omfattning, utfördt af svenske män och med svenskt kapital, så finge man nog vänta i mansåldrar. Men under denna tid skulle utan tveivel de statens skogar, som icke äro belägna i närheten af flottbara vattendrag, få, till oberäknelig förlust för svenska staten, ruttna ner.

Till ledning för bedömande af de stora och omfattande intressen staten kan hafva af det ifrågasatta jernvägsföretaget, skall jag be att få för Kammaren göra några antydningar.

De af Norrbottens läns olika revier, som beröras af den nu ifrågasatta jernvägen, äro följande, af hvilka staten år 1881 — det sista år för hvilket uppgifter utkommit från Skogsstyrelsen — haft följande inkomst:

Jukkasjärvi	kronor.	4,473: 71
Tärendö	”	13,553: 92
Kalix	”	24,912: 65
Gellivaara	”	21,998: 12
Råneå	”	45,588: 18
Luleå	”	28,781: 45
Jockmocks	”	325,677: 97

eller tillhopa kronor 464,985: 98

och detta oaktadt en stor del af dessa revier är så belägen, att endast en obetydlig del af dess skogsareal med nuvarande kommunikationer kan åtkommas. Ett annat enkelt sätt att bibringa uppfattning om huru vidsträckta skogar staten eger i den del af Norrbotten, som beröres af sagde jernväg, skulle kunna bestå deruti, att man blott uppgifver att af hela vägsträckan från Luleå till Gellivaara, omkring 18 mil, endast 5 mil, nämligen från Luleå till Buddbyn, utgöras af skatte-mannajord, under det de öfriga 13 milen från Buddbyn till Gellivaara uteslutande äro kronomark med undantag af några kronohemman, som äro der belägna. Herrarne kunna derutaf göra sig en föreställning om hvilka enorma skogar staten der har. Ofvanför Gellivaara finnas

också stora kronoparker. Det är uppenbart, att om en jernväg åstadkommes midt genom dessa sträckor och mellan de befintliga vattendrag, statens skogar skola mångdubbelt höjas i värde.

Det har här talats om — jag vet ej om jag hörde rätt, men något sådant antydde äfven Herr Nils Petersson — att det skulle vara vådligt att lura utländingar till sådana der företag genom att bifalla det nu framlagda förslaget. Det är något, som jag icke kan fatta. Ty icke har svenska staten här vid lag tagit initiativet, utan på särskild begäran har regeringen bestämt de vilkor, på hvilka vederbörande kunna få bygga en jernväg. Om nu Riksdagen äfven på vederbörandes begäran visar det tillmötesgåendet att lemna några hundra tusen träd — jag tror det skulle blifva omkring 300,000 — för billigt pris, kan man då säga att staten derigenom lurar utländingar att kasta sig in på sådana företag? Det är en tanke som jag tror icke vara värd något beaktande.

De strategiska skäl, som framhållits mot detta företag, anser jag vara af jernförelsevis mindre vikt. Jag ber derföre få framföra min tacksamhet till Stats-Utskottet, som tycks hafva behjertat Norrbottens befolknings ställning, och jag får alltså hos Herr Talmannen anhålla om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Sundström: Jag skall bedja att först få instämma i den föregående talarens anförande. Han har i hufvudsakliga delar framfört hvad jag velat säga, men jag vill likväl tillägga några ord gent mot den förste talaren, som hyste sådana farhågor för att detta företag icke skulle komma till stånd. Jag vill i afseende härför upplysa att företaget, hvad arbetet beträffar, redan är påbörjad, och dessutom är det bekant att koncessionärerna eller bolaget redan gått i författning om uppköp af rails för omkring 1,300,000 kronor. Vidare har kontrakterats om leverans af 75,000 sleepers, som skulle användas på sträckan till Buddbyn. Dessa sleepers äro nu under framkörning och liqviden för desamma fullt ordnad, hvarföre jag tror att det ej kan lida något tvifvel om att arbetet icke skall komma till stånd åtminstone till Gellivaara, och detta vore en särdeles stor fördel för oss i Norrbottens län. Beträffande frågan om att få det ifrågakända trädantalet för 10 öre per stycke tror jag icke att den spelar någon så stor rol, att, i fall den blefve af Riksdagen afslagen, företaget icke ändå skulle komma till stånd. Men jag tror att här i första rummet afses att röna tillmötesgående och att finna att svenska staten vill göra en sådan uppoffring för detta företag. Jag vill ej påminna om, hvilka stora fordringar skulle ställas på statens medverkan, om ett svenskt bolag skulle komma att bygga denna jernväg. Såsom vi veta, ingingo åtskilliga personer till regeringen med ansökan om koncession för byggandet af en jernväg från Luleå till Gellivaara och då ifrågasattes huru mycket man kunde påräkna att staten skulle lemna för åstadkommandet af denna jernväg. Detta rörde sig om millioner i penningar och trädantal, så att hvad som nu begäres är en bagatell i jernförelse dermed. Hvad här begäres i uppoffring från statens sida uppgår ju kapitaliseradt endast till 200,000 à 300,000 kronor, hvilket väl kan

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)*

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)*

betraktas som en ren bagatell, då man tager i betraktande att, om den föreslagna jernvägen kommer till stånd, staten får disponibel skog till kapitalvärde af flere millioner. På ett eller par mils bredd omkring jernvägen finnes nemligen tillgång till ungefär 2 à 3 millioner träd, som för närvarande äro alldeles oanvändbara och gå till förruttelse, om icke jernvägen kommer till stånd, och jag tror äfven att de träd, hvilka äro ifrågasatta att af bolaget atverkas, äro värdelösa, om ej jernvägen kommer till stånd. Med anledning af hvad jag nu haft äran anföra och på grund af hvad den föregående talaren yttrat, hemställer jag om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Liss Ol. Larsson: Såsom af Utskottets betänkande synes, har jag reserverat mig mot Utskottets förslag. Det är icke beloppet, hvarom här är fråga, som dervid egentligen varit för mig något talande skäl, ty hyste jag någon förhoppning, att jernvägen skulle komma till stånd, om staten lemnade träd till 10 öre stycket, skulle jag för min del icke hafva något deremot. Men för min del är jag af den öfvertygelsen, att denna jernväg alldeles icke kommer till stånd, vare sig dessa träd fås för 10 öre eller 1 krona, ty detta anser jag alldeles icke spela någon rol för en jernväg på en så lång sträcka och af så dyrbar art. Jag vill emellertid ingalunda klandra Kongl. Maj:t för det Han framkommit med detta förslag till Riksdagen, då det ju nemligen är helt naturligt, att länets invånare omfatta saken med begärlighet, om det och blott vore en skugga de omfattade, och att vid sådant förhållande Kongl. Maj:t icke gerna vill afsiä en framställning från detta län i frågan utan underställer densamma Riksdagens pröfning. Likaså är det naturligt, att, då det gäller ett sådant företag som en jernväg från Luleå till Ofoten länets representanter skola uppträda därför. Jag tror dock för min del, att hvad Norrbotten behöfver icke så mycket är en jernväg i den sträckning, som här är i fråga, utan fastmera en fortsättning af norra stambanan. Detta är en lifsfråga för Norrland, men icke kan man påstå, att så är förhållandet med denna jernväg. Man har visserligen talat om, att denna jernväg skulle framkalla en stor jernindustri i Norrbotten, men för mig är det omöjligt att fatta detta, då jag nemligen är i tillfälle att dagligen från flere håll höra talas om, huru omöjligt det för närvarande är för jernindustrien att bära sig, och man ju ser, att jernverken nedläggas, äfven der malmen finnes strax i närheten, och man icke behöfver frakta den omkring 20 mil ner till kusten och detta längst upp i Bottniska viken. Att å senare stället skulle blifva en blomstrand jernindustri, tror jag knappt att man kan på allvar ifrågasätta.

Vidare har man talat om att jernvägen skulle för satens skogar blifva af omätlig vigt, och vi hafva nyss här hört omtalas, hvilka stora skogsarealer staten eger i Norrbotten, ja, om en jernväg kunde beröra alla kronans skogar i Norrbotten, vore det visserligen af vigt för staten, men hvar och en, som har någon kännedom om timmerdrifning, vet väl, att, om man drager en jernväg genom landet, så är det allenast på en icke synnerligen bred remsa deromkring som man kan köra ned timret till jernvägen. Således är det jemförelsevis endast

en högst obetydlig del af kronans skog som kommer till användning, och när man uppräknar de millioner tunnland skog, som staten eger i Norrbotten, måste man anse detta vare intet annat än att slå blå dunster i ögonen på dem, som icke känna, huru det tillgår vid timmerdrifning och fraktning af timmer. Räknan man deremot endast skogsarealen, som finnes inom jernvägens närmaste område, blir den icke synnerligen stor.

Men, som sagdt, hade jag den ringaste förhoppning, att jernvägen skulle komma till stånd, skulle jag ändock vara med om denna lilla uppoffring; men jag har sjelf sökt och hört att andra sökt förgäfvos få veta, hvar detta bolag finnes, som skall bygga jernvägen. Det synes icke vara någon lätt sak att få reda på, hvilka som disponera det omtalade kapitalet, åtminstone hafva de hittills icke framträdt så, att man på officiel väg kan få reda på dem. Det förefaller mig i stället, som här vore fråga endast om att framkalla ett moraliskt stöd från Riksdagens sida för ett företag, hvilket de, som stå i spetsen för detsamma, icke tänka utföra, för att genom detta moraliska stöd locka till sig aktietecknare i ett land, der man icke känner till förhållandena. Med stöd af åtskilliga namn samt Riksdagens och Kongl. Maj:ts medverkan vill man kanske locka till sig aktier i företaget, på det att åtskillige må kunna göra sig betäckta för de omkostnader, de hittills haft för denna jernväg. Nu kan man visserligen säga, och det har också blifvit sagdt på samma gång man säger att man icke tror att det blir någon jernväg utaf, att det är ingenting att tala om, i fall de rika engelsmännen narras till att lägga ut pengar, ty de hafva nog råd att släppa till kapital; låta de narra sig, är det deras ensak. Till och med ledamöter af Stats-Utskottet och den afdelning derinom som i första hand behandlat frågan och närmast tagit den i betraktande, har man hört yttra, att det icke vore troligt att jernvägen skulle komma till stånd, men att de ändå ville derfor bevilja det lilla understöd som nu är begärdt. Jag för min del återigen anser, att, man må hafva att göra med engelsmän, eller hvilken annan som helst, man skulle, om man tillstyrkte något sådant som detta förslag, mot bättre vetande söka att narra utländingar att nedlägga kapital i ett företag, som skulle blifva, om icke ruinerande för dem, ty de skulle väl icke deri nedlägga allt hvad de hafva, så dock förlustbringande. Detta är min enskilda uppfattning. Det kan dessutom, förefaller det det mig, vara nödigt för landet att vi, som ofta behöfva uppträda såsom lånesökande på den utländska marknaden, i dylika fall visa oss måna om vår affärsheder och såmedelst bibehålla en god kredit i utlandet. Vi hafva redan förut erfarenhet af huru det går, när utländingar skola göra kommunikationsleder i Norrbotten, och när man derfor anlitar engelsmän, eller svenska engelsmän, som ställa sig i spetsen för företaget. Så har man t. ex. af Lule-elfvens kanalisering en sorglig erfarenhet. Regeringen föreskref, som man trodde, fullt betryggande villkor för arbetets utförande och, ehuru till arbetets utförande 500,000 kronor utbetalades af statsmedel, blef det likväl icke någon kanalisering af, men penningarne försvunno och de granna namn, som hade stälts i spetsen för företaget, dunstade bort likasom aktietecknarna och af den halfva million

Angående virkesunderstöd för en jernväg från Luleå till norska gränsen.
(Forts.)

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)*

kronor staten tillsläppt återficks ej ett öre, men man fick släppa till några tusen kronor till jemte mycket arbete, för att få riktigt reda på att hela affären var en — humbug. Med sådana exempel för ögonen bör man, synes det mig, vara ytterligt försigtig. Nu vill jag icke påstå, att detta så kallade bolag någonsin kommer i åtnjutande af ett enda träd eller någon annan inkomst från statens sida, och hela saken synes mig för öfrigt, som jag redan sagt, endast vara den, att man vill för företaget söka ett moraliskt stöd hos Riksdagen. Jag skall söka gifva några skäl för denna min åsigt, att bolaget aldrig menat något allvarsamt med sitt förslag. Ledamöterna i den afdelningen af Utskottet, som tagit nogare reda på förhållandena, böra kunna vederlägga mig, i fall någon tviflar på mina uppgifters rättighet. När man skall bygga en jernväg och till på köpet en så lång jernväg som den här är i fråga, erfordras mycket penningar. Den första sektionen Luleå—Gellivare utgör 19,4 mil och till att bygga en så lång jernväg har man alltid föreställt sig att det skulle erfordras en betydlig summa, ty så har alltid varit förhållandet, när staten skolat bygga jernvägar i Norrland. Men huru har detta bolag tänkt sig göra det? Jo, enligt det kostnadsförslag, som icke länge sedan för fastställelse ingafs till Kongl. Maj:t, visade det sig, att bolaget ämnade bygga jernvägen från Luleå till Gellivare eller nära 20 mil för en kostnad af 4,236,177 kronor, således 218,359 kronor per mil. Man har svårt att tro, att ett bolag, som kommit in till Kongl. Maj:t med ett dylikt förslag, det må vara undertecknad med hvilka namn som helst, menat allvar med företaget. Man talar om, att man på denna jernväg skall transportera stora kvantiteter skog och malm till den myckenhet, att man dermed skall komma att fylla en stor del af världens behof, men detta bolag har i det nämnda kostnadsförslaget icke upptagit ett enda öre till rullande materiel. Att de möjligen skulle kunna rulla stockarne utefter railerna är väl tänkbart, men med afseende på malmen torde det vara omöjligt. När Riksdagen sista gången pröfvade frågan om byggandet af en jernväg i Norrland, det var fortsättningen af den norrländska stambanan mellan Bräcke och Sollefteå eller en sträcka af 13,4 mil, hvad kostade då denna? Jo, enligt de beräkningar, som godkändes af Riksdagen, kostade denna jernväg 839,553 kronor per mil eller omkring fyra gånger mer per mil än den föreslagna jernvägen från Luleå beräknats kosta, och likväl söker man inbilla oss, att det är allvar med detta jernvägsprojekt. Och dock är att märka, att det här icke är fråga om en smalspärig jernväg med lätt öfverbyggnad, utan en bredspärig med samma tunga öfverbyggnad som statens jernvägar i Norrland och således med skenor af mellan 19 och 20 skålpunds tyngd per fot. Icke heller upptager förslaget någon tillstymmelse till kostnad för banvaktarestugor, och de, som skola sköta banan, lära väl dock icke kunna der uppe bo under bar himmel. Icke finnes heller någon kostnad upptagen för expropriation af jord. Denna kunde visserligen icke komma att blifva så stor, eftersom bolaget fått en stor del af marken till skänks af staten, men det finnes annan, enskild tillhörig, som kommer att behövas för jernvägens räkning, och likväl har bolaget icke ansett behöfligt att i kostnads-

förslaget upptaga någon summa därför. När ett till namnet så stortadt bolag framträder med sådana siffror, kan jag icke finna dess mening vara annat än att visa främlingar att man kan bygga jernvägar för 218,000 kronor per mil uppe i Norrland och att man kan köpa timmer för 10 öre trädet. Men likaväl skall Kongl. Maj:t och svenska staten skänka företaget sitt moraliska stöd! Möjligen kan det s. k. bolaget med stöd af denna underborgens locka in några aktietecknare, men den, som blir utan jernväg, det är Norrbotten. Det är icke af afvoghet mot Norrbotten, utan på grund af dessa förhållanden som jag icke kan vara med om bifall till ett sådant förslag. Om jag kommer att vara med vid den riksdag, när förslag om fortsättning af statens jernvägar norr ut kommer att prövas, skall jag, om saken är tillfredsställande utredd, och man går sakta, gerna rösta bifall dertill, men jag vill icke vara med om ett sådant företag som det här nu afhandlade, hvilket jag anser vara tillkommet för helt andra ändamål än att bygga jernvägar i Norrland. Det är på dessa och endast på dessa skäl, som jag icke kunnat biträda Utskottets eller instämman i Kongl. Maj:ts förslag; och yrkar jag därför bifall till det af Herr Nils Peterson i Runtorp framställda yrkande på afslag.

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)*

Herr Sandvall: Den siste värde talaren hyste stora farhågor för att ifrågavarande jernväg aldrig kunde komma till stånd. Jag tilltror mig icke att bedöma den saken. Af de kalkyler, som föreligga, borde väl dock kunna framgå, huruvida de uppgifter, som lemnats, äro rigtiga eller origtiga. Vore det fråga om att af statskassan tillsläppa ett större belopp för banans åstadkommande, så skulle jag tveka att tillstyrka förslaget, men här är det icke fråga om annat, än att kronan skall släppa till ett visst antal träd, och dervid torde väl kunna stipuleras sådana vilkor, att bolaget icke skulle få disponera dessa träd annat än i den mån arbetet fortginge. Jag kan sålunda icke se, att det kan vara någon risk att bifalla hvad Utskottet här tillstyrkt. Kommer banan icke till stånd, så är det värst för bolaget, som experimenterat bort penningar och kanske fått ett fåtal träd, men någon stor fara för landet är det icke.

Här har blifvit sagdt, att det vore omöjligt att bygga en jernväg deruppe, som kunde bära sig. Ja, det är omöjligt för oss svenskar, som få betala 6 procent för våra penningar, men helt annat är det med engelsmännen, som kunna erhålla penningar för 2 à 2½ procent. Hvad vi således icke kunna göra, det kunna de med sina billigare penningar. De placera hellre sina kapital i ett företag här i Sverige, som gifver 3 procent, än de låta dem ligga i England, der de endast få 2 procent. Jag upprepar ännu en gång, att jag tror icke, att man riskerar mycket genom att bevilja hvad bolaget begärt, nemligen skogen, der jernvägen skall gå fram, om man blott vidtager den försigtigheten, att träden lemnas till bolagets disposition endast i den mån arbetet fortgår, men man vinner den fördelen att statens oerhörda skogar i denna del af landet mängdubblas i värde.

Jag ber att få tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)*

Herr Ola Andersson: Herr Liss Olof Larsson förklarade nyss, att han icke fann det underligt, att Kongl. Maj:t inkommit till Riksdagen med denna framställning. Men jag frågar, om man alltså anser det vara rätt, att Kongl. Maj:t icke lägger hinder i vägen för ett jernvägsföretag, som möjligen kan komma till stånd i sin helhet eller till någon del och blifva till nytta för staten och orten i fråga, om — säger jag — man finner det vara rätt, att Kongl. Maj:t söker främja ett sådant företag, kan det då vara rätt, att Riksdagen hindrar det?

Jag har heller ännu aldrig förr erfarit, att man motsatt sig en uppoffring till befrämjande af något företag *derför*, att det, som begärts, varit för litet, men så låter det nu, när man säger, att den begäran bolaget framställt är så liten, att den icke spelar någon rol i ett företag af den beskaffenhet som ifrågasatt. Ja, det är sant, att det gäller en ringa uppoffring, men skall man motsätta sig den endast *derför* att den är ringa? Det förefaller mig icke vara rätt. Då får man också, när ett anspråk en annan gång framträder i någon annan form eller till större dimensioner, vara beredd på större uppoffringar. Sådana anspråk hafva visserligen också varit å bane, och då möjligen icke alla af Kammarens ledamöter hafva reda derpå, torde det ursäktas mig, om jag nämner hvad som i den vägen har förekommit.

Gellivaarabolaget begärde 1879 tillstånd att få bygga en jernväg från Luleå till Gellivaara, och jag tror icke, att jag misstager mig, om jag säger, att den uppoffring, som då ifrågasattes, var att lemna nämnda jernvägsbolag afverkningrätt för all framtid eller åtminstone under en mycket lång tid till de skogar, som berördes af ifrågasatt jernväg — jag tror en hel mil på ömse sidor om banan. Detta förslag kom dock aldrig fram till Riksdagen, ty det afstyrktes af Kommerskollegium, som i stället tillstyrkte en kontant uppoffring från statens sida af 4 millioner kronor. Jag tror, att bolagets begäran i sin helhet tillstyrktes af presidenten i Kommerskollegium. Skulle jag misstaga mig häri, så blir jag nog upplyst derom, ty jag vet, att en af representanterna på stockholmsbänken har bättre reda på den saken än jag. Emellertid ser man, hvilka anspråk denna gång ifrågasattes blott för jernvägssträckan Luleå—Gellivaara. Denna framställning afslogs efter långa förberedelser af regeringen i Mars 1881. 1882 den 25 Februari ingåfvo Major Schough och Doktor Ljunggren ansökan om koncession å en jernväg från Ofoten till Töre eller Haparanda, med begäran om rättighet att på andra öfverlåta koncessionen, hvilken ansökan afslogs den 28 April samma år.

1882 den 27 Mars ingåfvo en del af Norrbottens riksdagsmän i båda Kamrarne, på uppdrag utaf en del aktietecknare, ansökan om koncession å en del af denna jernväg, d. v. s. stycket Gellivaara—Luleå, men fordringarne på statens understöd voro något större än nu, som Herrarne skola få höra:

1:o. Allt nödigt virke och mark fritt;

2:o. *Antingen* ett anslag af 4 millioner kronor, såsom Kommerskollegium tillstyrkt för Gellivaarabolaget, *eller* 3 millioner sågtimmer-

trääd inom en mil på ömse sidor om banan mot 25 öre stycket, samt 2 millioner dito mot dels 40, dels 80 öre under 25 år med 100,000 till 300,000 årligen, och slutligen full afverkningsrätt under 50 år till all inom 1 mil från banan till kolning användbar skog, som ej är tjenlig till bjelkar och sågtimmer,

eller och 1,900,000 kronor i anslag utan återbetalningsskyldighet och 3,800,000 kronor i lån — naturligtvis i förening med hvad jag först nämnde, nemligen fri mark för banan å statens egor och nödigt virke för byggnaden fritt å statens skog.

Detta är de uppoffringar som *andra* begärt af staten, för att åstadkomma *en del* af denna jernväg. Om sålunda denna jernväg ej nu, men någon gång sedan skall komma till stånd, får staten nog vara beredd att göra betydligt större uppoffringar än nu äro i fråga.

Jag är verkligen i likhet med Herr Liss Olof Larsson mycket benägen för att betvifla, att detta stora företag skall komma till stånd, särskildt med hänsyn till dels den ansökan, som af bolaget senast ingifvits till Kongl. Maj:t med anhållan om vissa förändringar i koncessionen, hvilka ingifvit mig tvifvel, dels och icke minst den kostnadsberäkning, som Herr Liss Olof Larsson omtalade. Jag kan dock icke nu kontrollera hans uppgift derom, att i detta kostnadsförslag är utesluten all kostnad för rullande materiel och banvaktstugor; men beräkningarne äro utan tvifvel allt för låga. Vi veta dock väl, att, innan Kongl. Maj:t låter arbetet begynna och innan någon statens mark får tagas eller enskild exproprieras samt bolaget komma i åtnjutande af nu ifrågavarande förmåner, bolaget måste styrka, att det förfogar öfver tillräckligt kapital för anläggningen, och innan detta kan ske, skall Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen yttra sig öfver kostnadsförslaget, och jag tror, att denna styrelse likaväl som Kongl. Maj:t mycket noga brukar se till, att kostnadsberäkningarne uppgöras så noggrant som möjligt, hvarigenom man sedan kan pröfva om bolaget förfogar öfver tillräckligt kapital. Således anser jag icke denna omständighet, huru betänklig den annars kunde vara, utgöra tillräckligt skäl för att afslå hvad här nu är i fråga. Enligt hvad jag nyss erfarit, har Första Kammaren också med 79 röster mot 22 bifallit Utskottets förslag. Jag kan då knappast tro, att denna Kammare vill underkasta sig att neka bifall härtill, hvarigenom med fog skulle kunna motses den anmärkning, att Kammaren en gång kunnat befrämja ett företag, som kunnat komma till stånd, men att Kammaren i onödan beslutat afslå den gjorda framställningen. Jag tror detta icke kan vara rätt.

För öfrigt är i dag icke berörd den ömtåliga politiska delen af frågan, som förut under riksdagen framhållits och som då tycktes spela en ganska betydlig rol. Denna lär jemnats ut vid närmare besinning, och man ser nu saken endast ur synpunkten af ortens och statens nytta. Företaget är af nytta för staten, därför att den har betydliga skogsarealer i dessa trakter. Endast mellan Buddbyn och Gellivaara eger staten, på en längd af ungefär 13 å 14 mil, skog, som banan skulle genomgå. Den lilla uppoffring, staten nu skulle göra,

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)*

Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)

kommer att mångdubbelt återgäldas genom de högre pris, som staten sedermera kan betinga sig för virket.

Herr Liss Olof Larsson trodde, att jernvägen icke skulle komma till stånd samt att deruppe icke kunde blifva något värdt med afverkningen och betalningen för statens eller enskildes skogar, det senare emedan timret icke kunde forslas fram till jernvägen stort längre än en mil. Ja, är detta skäl riktigt, så borde man icke anlägga några jernvägar eller andra kommunikationer alls, utan låta skogen ruttna. Men då Herr Liss Olof Larsson derefter förklarade sig vilja understödja företaget, *om han vore säker, att detsamma komme till stånd*, och då han fann *naturligt*, att samtliga representanter från dessa orter önskade få denna jernväg, så torde deraf framgå, att han i alla fall ansåg företaget nyttigt. Under sådana förhållanden tror jag icke det vara lämpligt, att, såsom Herr Liss Olof Larsson gjorde, yrka afslag på Utskottets hemställan.

Jag skall icke vidare upptaga Kammarens tid. Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag och tror, att, om detta förslag ändå en gång kommer till stånd, till och med de, som nu hysa betänkligheter eller äro de största motståndare mot förslaget, skola med glädje helsa ett sådant företag i vår nordliga bygd.

Såsom jag redan nämnt, yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

I detta anförande instämde Herrar *Dahn, Göransson, Johannes Bengtsson, Jon. Andersson* i Häckenäs, *J. E. Johansson, Björkman* och *Wagenius*.

Vidare anförde:

Herr Jöns Rundbäck: Om, såsom jag befarar, denna Kammare och Riksdagen i sin helhet bifaller det föreliggande förslaget, vill jag icke att det i protokollet skall stå oanmärkt, att jag från detta beslut varit af skiljaktig mening och ber fördenskull att härmed få tillkännagifva att jag kommer att rösta afslag å Utskottets förevarande hemställan.

Jag hyser emot det ifrågavarande företaget inga betänkligheter ur politisk synpunkt. Jag tror det tvärtom blifva af nytta, om det kommer till stånd. Men jag vill betrakta denna sak med afseende på statens och Riksdagens egen värdighet, ty jag är af den lifliga öfvertygelse att ett bifall till det föreliggande förslaget kommer att framkalla efterräkningar, för hvilka jag icke vill stå i ansvarighet, och jag ber att till stöd för detta mitt påstående få åberopa exempel från ett med detta alldeles likartadt fall. År 1860 tillät Riksdagen på Kongl. Maj:ts förslag att mark finge upplåtas för anläggning af en jernväg emellan Gellivaare och Bottniska viken. Detta företag kom emellertid icke till stånd, men vid 1863 års riksdag väcktes ett nytt förslag i samma riktning, hvarvid jernvägsföretaget tänktes satt i sammanhang med en kanalisering af Lule elf. Detta senare jernvägsföretag skulle naturligtvis blifva vida mindrare och billigare än det 1860 ifrågasatta. Saken föredrogs hos Riksdagen och det hette då att det

vore en ofantlig lycka för landet, som derigenom skulle beredas. Norrland skulle blifva ett nytt Eldorado. Den, som icke ville bidraga till företaget, vore icke fosterlandsvän o. s. v. Också anslog Riksdagen till företaget en summa af 852,000 kronor, med vilkor att detta belopp icke finge lyftas förr än ett vederhäftigt bolag vore färdigbildadt. Ett bolag vid namn "the Gellivare company limited" anmälde sig samt fick lyfta 500,000 kronor, men sedan detta skett, åtgjordes ingenting åt företaget, utan bolaget gjorde konkurs, hvilken konkurs försiggick både i England och Sverige, och staten anmälde sig såsom fordringsegare, men i Sverige fans icke någon utdelning att erhålla, ty det engelska bolaget bevakade sjelf ej mindre än 72,000 pund sterling, som efter en kurs af 18 kronor per pund sterling gör i svenskt mynt 1,296,000 kronor. Så mycket och mera dertill, så påstods det, hade bolaget fått gifva ut, innan ännu en enda skena blef lagd på denna bana. Emellertid hade med anledning af statsrevisorernas berättelse i denna sak Riksdagen gifvit sina fullmäktige i Riksgäldskontoret i uppdrag att vidtaga åtgärder för utfående af svenska statens fordran i bolagets konkurs i England. Detta uppdrag föranledde fullmäktige i Riksgäldskontoret att vända sig till utrikesministeriet med begäran om åläggande för de förenade rikenas minister i London att bevaka svenska statens rätt och underrätta fullmäktige om huru saken rätteligen borde bedrivas. Eu engelsk advokat fick i uppdrag att utföra svenska statens talan och denne vände sig till en annan utmärkt jurist, som yttrade sig rätt gynsamt för svenska statens rätt.

Efter emottagandet af dennes yttrande uttogs den 4 Juli 1871 stämning å det engelska bolaget, men vid domstolen upplystes då att konkursen redan vore afslutad och bolagets ansvarsskyldighet förfallen. Derefter uppstod fråga om att göra statens rättsanspråk på aunan väg gällande men då fullmäktige ansågo att de från svenska beskickningen i London erhållna handlingar ådagalade att alla formaliteter blifvit af bolaget iakttagna och "då svenska staten, enligt dessa för skicklighet och opartiskhet vitsordade juristers sammanstämmande yttranden, numera hvarken hos det upplösta eller det nya Gellivarebolaget skulle kunna i rättegångsväg i England utsöka ifrågavarande fordran", etc., läto fullmäktige för sin del vid saken bero.

På så sätt tillgick, då fråga förevar sista gången att begynna nu ånyo ifrågasatta jernväg. Svenska staten och Riksdagen förlorade derpå icke allenast $\frac{1}{3}$ million, utan, hvad värre var, dels uti Englands press, dels i de bilagor, hvilka åtföljde de utländska delegarnes fordringsanspråk i Gellivarekonkursen, förebråddes svenska regeringen och Riksdagen därför att de genom förespeglingar och vackra löften lurat utlänningarne att teckna aktier i det misslyckade företaget och så vidare. På detta måste alltså landets kredit och värdighet sitta emellan och ett upprepande af dylika transaktioner förtjenar allt annat än uppmuntran. Alltså röstar jag för afslag.

Herr J. W. Lind: Jag skall icke länge upptaga herrarnes tid, men jag har velat uttala och hembära Stats-Utskottet min erkänsla för den motivering, som ligger till grund för Utskottets beslut. Enligt de

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)*

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)*

vilkor, som äro bestämda, synes staten icke hafva någonting att förlora, ty kommer icke denna jernväg till stånd, så behöfvas ju icke dessa träd, utan de få stå kvar. Å andra sidan tycker jag, att det är en ganska liten uppoffring, staten gör för åstadkommandet af en kommunikation för nordliga Norrbotten.

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Hedin: Herr Talman! Jag ber att blott få instämna med dem, som yrkat afslag å det nu föreliggande betänkandet.

Herr F. G. Janson: Jag ber att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Sven Andreasson: Stats-Utskottet har visserligen fäst åtskilliga vilkor vid det förslag, som framlagts för Riksdagen, men jag tror, att Riksdagen ändå icke borde bevilja hvad som här är begärdt. Det har blifvit sagdt, att Riksdagen skulle vilja hindra jernvägars byggande; det tror jag icke, men här är fråga om att staten skulle till det blifvande bolaget lemna ett större antal träd, till ett pris som endast motsvarar en liten del af dess rätta värde, och detta synes mig vara ett sätt att locka in med förhållandet obekanta aktietecknare, och det är detta, som man vill sätta sig emot. Hvarför begär man icke hellre att till staten skall bolaget skänka bort dessa träd, som nu är fråga om att de skola betala med 10 öre för stycke? Det hade varit mycket regelare att begära, att få dessa träd till skänks än att begära att få dem för ett pris, som icke motsvarar närmelsevis deras verkliga värde. Då jag icke tror, att företaget verkligen skall komma stånd, och då jag icke vill understödja ett företag, som skall komma att förolyckas, så kan jag icke finna det billigt att Riksdagen gifver detsamma sitt moraliska understöd, såsom är ifrågasatt.

Att norrbottensrepresentanterna tala för förslaget, det förundrar mig icke, ty jag tror, att det kan vara önskligt för dem att få en kommunikation och tillfälle till ännu större förtjenst genom transport af virke till jernvägsstationer, ehuru jag icke tror mycket på talet om det oerhörda värde alla skogar, som finnas i Norrland, skulle få och det tillfälle till höjande af detta värde genom den ifrågasatta jernvägen, ty det blir endast en liten del af de norrländska skogarna, som kunna fraktas ut genom denna bana, och således kan det icke blifva tal om, huru många hundra tusen tunnland skog, som skulle genom densamma kunna vinna förhöjning i priset.

Att norrländingarne förut hafva stor förtjenst genom körning är nog sant. Jag har sjelf hört på en resa i Norrland, att de med en dragare kunde förtjena 10 å 15 kronor om dagen på skogskörslor, och det gjorde, att en bonde satt med 4 till 6 hästar mot 2 till 3 kor. I en by derstädes, som jag besökte, var denna förtjenst så stor, att jordbrukarne läto till stor del jordbruket ligga nere till och med på den mark, de fått statsunderstöd för att torrlägga och uppodla. Jag såg huru skogen här växte på djup matjord med lerjord under. Icke går

jordbruket framåt genom detta sätt att gå tillväga. Jag vill således yrka afslag på det föreliggande förslaget.

Herr Hörnfeldt: Jag bor så långt afläge från den blifvande Luleå—Ofoten-jernvägen och har så liten kännedom om dessa trakter, att jag icke hade tänkt yttra mig i frågan, men då jag hört åtskilliga talare i Kammaren på det bestämdaste sätta sig emot banan på sådana skäl, som jag för min del icke kan gilla, så har jag tillåtit mig begära ordet för att dock yttra mig temligen kort.

Herrar Liss Olof Larsson, Jöns Rundbäck och Sven Andreasson hafva hufvudsakligen anfört som skäl emot det nu föreliggande förslaget den dåliga utgång, som kanaliseringen af Lule elf fick; men jag vet icke hvad detta har att göra med Luleå—Ofotens jernvägar. Jag tror att Riksdagen här icke har något annat att göra än att se till, att de garantier, som föreslagits för att banan skulle få komma i åtnjutande af virkesunderstödet, äro tillräckliga, så att träden verkligen komma att uteslutande användas i och för jernvägsbyggnader, och att banan kommer att byggas i de bestämda sektioner, Kongl. Maj:t gillat. Något annat behöfver icke Riksdagen bry sig om. Jag tror, att de garantier, som Stats-Utskottet föreslagit och Kongl. Maj:t begärt, böra vara tillräckligt betryggande, för att Riksdagen må kunna bevilja förslaget utan risk att behöfva göra den allra ringaste förlust. Jag tror, att skogen kommer att höjas i värde så betydligt genom denna bana, att Riksdagen genom denna obetydliga uppoffring kommer att bereda sig en ganska stor vinst. Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid; jag har blott velat inlägga min protest mot den bevisföring, som mot saken anförts och ber att få yrka bifall till förslaget.

Häruti instämde Herrar *J. Andersson* i Jönvik, *Markstedt*, *Herslow* och Friherre *Nordenskiöld*.

Herr Statsrådet Themptander yttrade: Jag kan icke underlåta att, trots den långt framskridna tiden, uttala min synnerligen stora förvåning deröfver, att detta obetydliga förslag har kunnat framkalla så mycket motstånd, som en och annan talares yttrande under denna debatt låter ana. Först och främst vill jag säga, att det, som här ifrågasättes, i egentlig mening icke kan kallas någon uppoffring alls för statsverket; statens fördelar af denna banas tillkomst äro nemligen så stora och påtagliga, att i jmförelse dermed det endast är ett ytterst anspråkslöst bidrag staten genom detta virkesunderstöd skulle lemna till företagets åstadkommande. Härvid skola vi besinna, att i detta fall, har staten icke allenast det allmänna intresset, staten alltid måste ega för kommunikationernas förbättrande inom landet, utan äfven det privata intresse, som hvarje fastighets-egare måste hafva af att få sin ort tillgodosedd med förbättrade kommunikationsanstalter; och detta statens privata intresse måste vara större i samma mån, som de fastigheter, hvilka staten disponerar, äro mera omfattande och värderika, hvartill kommer den omständigheten, att dessa fastigheter till en högst betydlig areal icke ega egentligt

Angående virkesunderstöd för en jernväg från Luleå till norska gränsen.
(Forts.)

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)*

något värde förr, än utvidgade kommunikationer göra dem åtkomliga. Kan man i jernförelse med dessa direkta intressen, som staten, såsom skogsegare, har, kalla hvad här begäres för någon *uppoffring* från statens sida?

För öfrigt lär det väl icke kunna finnas mer än en tanke om, att den jernvägsanläggning här är i fråga måste vara af en synnerligen stor betydelse för Norrbotten. Om den sidan af saken torde många ord ej behöfva spillas. Icke lära väl vi, som tillhöra södra och mellersta Sverige och hafva en rik erfarenhet af jernvägsanläggningars gagn, vilja bestrida, att icke Norrbotten också skulle draga fördel af detta viktiga kommunikationsmedel och att denna fördel skulle blifva större i samma mån, som de resurser äro stora, för hvilkas utveckling bristande kommunikationer nu lägga hinder i vägen. De skäl, som här anförts mot förslaget, synas mig egentligen bestå dels deri, att man tycker, att det är ett allt för litet bidrag, som skulle lemnas af staten, och att detta bidrag spelar en allt för liten rol i jernförelse med den stora anläggningskostnaden och dels deri att man icke skulle hafva någon garanti för, att företaget skulle komma till stånd, hvarför man genom ett bifall till förslaget, endast skulle lemna ett moraliskt understöd åt ett företag af tvifvelaktigt värde. Hvad nu först och främst angår det ringa understödet, så har jag redan erkänt, att det är ganska ringa. Dess beviljande står dock i full öfverensstämmelse med det vanliga förhållandet, att, då en jernväg genom enskild företagsamhet skall bringas till stånd, man från de orter, hvarigenom jernvägen skall dragas, påkallar dels kostnadsfri upplåtelse af mark och dels naturaprestationer. I detta fall äro de naturaprestationer, som innefattas i kostnadsfri virkesupplåtelse, så mycket mera af billigheten påkallade, som anläggarna af denna jernväg, då de lemnat kusten och kommit ett stycke in i landet, näppeligen hafva tillfälle att förse sig med virke från annat håll än från statens skogar. Det vore ju alldeles orimligt, om staten skulle betinga sig full ersättning för detta virke, som skulle användas till att åstadkomma en utfartsväg från statens egna skogar. Vi veta ju, huru staten tillsläpper virke till de elfrensningsarbeten, som af enskilde utföras för att flottbargöra vattendrag, hvarå virke från statens skogar framflottas. Här är fråga om en annan slags utfartsväg, som skall göra obehöflig en mängd elfrensningsarbeten, som eljest måste ifrågakomma och taga i anspråk än större virkeskvantiteter. Det är ur den synpunkten man bör betrakta det virkesanslag här begäres. Nu är det ju gifvet, att, om staten skulle säga: "nej, vi vilja icke ingå på denna begäran att lemna virke till ett sådant pris", så skulle staten derigenom lägga i dagen en bestämd afvoghet mot företaget, och man kan icke begära, att utlänningar skola intressera sig för att nedlägga penningar i ett företag, hvaraf staten hemtar direkt gagn, då detta företag skulle på dylikt sätt af staten ses med oblida ögon. Utlänningarna kunde för öfrigt lättare bära denna afvoghet, ty dem står det ju öppet att draga sig tillbaka från företaget, men visst är, att Norrbottens län, som fast stora förhoppningar vid detta företag, skall hafva svårt att bära den afvoghet,

som det skulle se i Riksdagens afslag å en så billig begäran som denna. Jag vet väl, att denna afvoghet icke är medveten och åsyftad af de personer, som uppträdt mot förslaget, ty de hafva endast stält sig på den svenska statskreditens ståndpunkt eller anse, att moraliska skäl lägga hinder i vägen för att lemna förslaget sitt understöd. Men för att öfvergå till de moraliska skälen samt påståendet, att man icke hade garanti för företagets utförande, och att man lemnade sitt understöd åt ett företag af tvifvelaktigt värde, så ber jag blott få nämna, att staten icke på något sätt inbjudit eller uppmuntrat till detta företags åvägabringande. Det är enskilda personer, som sökt koncession å företaget, och staten har dervid föreskrifvit stränga villkor. Staten har icke på minsta sätt framträdt och velat genom någon sin åtgärd gifva ett moraliskt stöd åt detta företag. Men, säger man, om företaget misslyckas, så skulle detta kunna hafva ett störande inflytande på svenska krediten. Ehuru det ligger mycken aktningvärd omsorg till grund för ett dylikt tal, och ingen kan mer än jag anse önskvärdt, att allt undvikes, som i detta hänseende kan hafva ett menligt inflytande, så vågar jag dock påstå, att svenska krediten hvilar på säkrare fötter än att den å den engelska marknaden kan komma att bedömas efter det sätt, hvarpå ett jernvägsföretag i landets nordligaste del slår ut. Jag är nemligen fullt öfvertygad, att engelsmännen äro tillräckligt praktiska för att bedöma hvarje sak efter dess eget värde. Jag tror därför, att vi kunna vara fullkomligt lugna för några obehagliga verkningar för framtiden i dylikt afseende.

Hvad som för mig vid denna frågas bedömande inneburit talande skäl för förslagets framläggande har varit, att Norrbotten för närvarande är i hög grad vanlottadt på kommunikationsanstalter, att denna landsdel, i besittning af sådana, skulle blifva i tillfälle att i rikt mått utveckla de resurser, som der finnas; att här bjudes oss ett tillfälle att med utländska kapital och utländske mäns medverkan — faktorer, hvilka förut på ett synnerligen lyckligt sätt medverkat till vårt lands utveckling — bereda Norrbotten förbättrade kommunikationsanstalter. Vi kunna visserligen rygga tillbaka för detta företags stora dimensioner och möjligen hysa tvekan, huruvida det skall blifva möjligt för detta bolag att gå i land med företagets realiserande, men vi ega icke rätt att betvifva upphofsmännens ärliga afsigter, och dessutom böra vi komma ihåg, att de icke få komma i åtnjutande af hvad här är ifrågasatt samt att de icke få taga ett spadtag å annans mark förr, än plan blifvit faststeld för en hel sektion af banan, och de visat sig förfoga öfver tillräckliga medel för banans färdigbyggande å en dylik sektion; och att en sektion icke är något litet stycke se herrarne af betänkandet. Hela banan sönderfaller inom svenskt område i endast tre sektioner, och den sektion, derå arbetet först skall taga sin början, omfattar den 18 mil långa sträckan mellan Luleå och Gellivaara. Arbetet å denna sektion skall, om jag minnes rätt, börjas senast den 1 nästinstundande Juli. Dessförinnan måste det således visa sig, om bolaget förfogar öfver tillräckliga medel att utföra bananläggningen å nyssnämnda betydliga sträcka, och man får följaktligen mycket snart se, om företaget har utsigt att kunna genomföras eller icke. Jag tror

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)*

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)*

emellertid, att det skulle vara betänkligt, om Riksdagen nu skulle medelst ett afslag å den Kongl. propositionen tillintetgöra de utsigter, som yppat sig för Norrbotten att få tillgodogöra sig frukterna af det ifrågakommande företaget, utsigter hvilka, såsom vi hafva hört, för denna landsdels invånare te sig såsom allvarliga och hvilkas förverkligande jag föreställer mig att Riksdagen icke vill taga på sitt ansvar att möjligen förhindra.

Herr Ola Andersson: Då jag begärde ordet, var detta hufvudsakligen för att vederlägga hvad Herr Andreasson yttrade om, att ifrågavarande jernväg skulle komma att förstöra jordbruket i Norrland, men vid närmare eftertanke tror jag, att detta påstående icke behöfver vederläggas, emedan det tydligen vederlägges af sig sjelft.

Vidkommande åter Herr Jöns Rundbäcks yttrande om, att det på 1860-talet varit fråga om ett alldeles liknande jernvägsföretag som det nu ifrågavarande, nemligen från Gellivaara till Luleå, så, och då detta måtte vara något misstag af honom, ber jag med anledning deraf få upplysa, att det då ifrågasatta företaget afsåg en kanalisering af Lule elf samt att det då icke var fråga om något annat jernvägsföretag än ett stycke jernväg från Gellivaara till Lule elf. Det var förmodligen detta Herr Rundbäck åsyftade, enär statsbidraget till berörda kanaliseringsföretag var bestämt till åtta hundra femtio två tusen kronor eller samma belopp som Herr Rundbäck uppgaf för ett jernvägsföretag, ehuru det sedermera allenast utgick med en half million. Aktiebeloppet var fem hundra tusen pounds sterling. Hälften af aktierna och något deröfver stannade i händerna på ett par svenskar, som lågo i England samt sålde och köpte. Till sist fastnade de emellertid för aktierna. De mäktade dock endast betala in en tiondedel af aktiernas belopp, och derutaf användes tre hundra tio tusen åtta hundra trettio kronor, jemte den halfva million, staten utbetalade till kanaliseringsarbetet. Det var förmodligen detta företag Herr Jöns Rundbäck åsyftade, då han utlät sig, att det nu vore fråga om ett liknande jernvägsföretag, och intet annat. Då förlorade staten visserligen en half million, hvarpå den återfått 25,000 kronor, men huru skall staten nu kunna göra någon dylik förlust? och hvad kan väl det hafva för inflytande eller tillämpning på detta företag, i synnerhet som några dylika sviter vid detta företag icke kunna ifrågakomma. Hvarföre uppskrämmer man då härmed sinnena onödigtvis mot detta företag?

Hvad derefter beträffar talet om det så kallade moraliska stöd, som Riksdagen utan att teckna aktier skulle lemna detta företag, så anser jag att detta nästan innebär en förolämpning mot utlänningarne, då man tilltror dem att vara så enfaldiga, att de deraf skulle låta lura sig. Å ena sidan förklarar man ju bidraget allt för ringa och å andra sidan skulle den verkan, detta skulle åstadkomma, vara så stor.

Det har redan förut ordats om huruvida detta företag, som nu är föremål för diskussion, verkligen kan utföras. Jag har förklarar mig äfven tvifla derpå. En del, och den för oss svenskar otvifvelaktigt viktigaste, kan dock, enligt mitt förmenande, komma till stånd, nem-

ligen den mellan Gellivara och Luleå, förutsatt likväl att Gellivara-
verkens egare kraftigt ingripa i företagens främjande. Under denna
förutsättnings rigtighet bör en jernväg mellan Luleå och Gellivara
till och med mycket väl kunna komma till stånd. Uppslaget till hela
företaget må nu vara hvilket som helst, kan det blott ledas dithän att
det främjar landets utveckling och vara till gagn för staten, såsom
här verkligen kan blifva fallet, så kan jag för min del ingalunda mot-
sätta mig det obetydliga understöd, hvarom här är fråga.

*Angående
virkesunder-
stöd för en
jernväg från
Luleå till
norska
gränsen.
(Forts.)*

Då tiden nu var långt framskriden och flere talare anmält sig
vilja afgifva yttranden i det förevarande ämnet, afbröts öfverläggningen,
för att fortsättas kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt derom ut-
färdadt anslag, komme att fortsättas; och åtskildes Kammarens leda-
möter kl. $\frac{3}{4}$ 4 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.